

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**PŘEKLAD ODBORNÉHO TEXTU Z OBLASTI ZOOLOGIE (TYGR
USSURIJSKÝ) S KOMENTÁŘEM A GLOSÁŘEM**

**TRANSLATION OF A SCIENTIFIC TEXT FROM THE FIELD OF
ZOOLOGY (SIBERIAN TIGER) WITH A COMMENTARY**

AND A GLOSSARY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VYPRACOVALA: Patricie Kacířová

VEDOUCÍ PRÁCE: PhDr. Milena Machalová

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 12. 4. 2019

podpis

Děkuji PhDr. Mileně Machalové za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní bakalářské práce poskytla.

podpis

OBSAH

ÚVOD	5
1. TYGR.....	6
1.1 Vědecká klasifikace	6
1.2 Charakteristika tygra	6
1.3 Vztah tygra a člověka	7
1.4 Tygr usurijský	8
2. FUNKČNÍ STYLY	9
2.1 Odborný styl.....	10
2.2 Publicistický styl	11
3. O PŘEKLADU.....	13
3.1 Klasifikace překladu	14
3.2 Proces překládání.....	15
3.3 Tradiční překladatelské postupy	16
4. PŘEKLADY TEXTŮ	17
4.1 Komentáře k překládaným textům	30
4.2 Zařazení textu do stylu	30
4.3 Problémové části překladu	32
4.4 Překladatelské transformace	34
ZÁVĚR.....	41
РЕЗЮМЕ.....	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
PŘÍLOHY	51
Výchozí texty k překladu	51
Rusko-český glosář	66

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je překlad odborného textu ze zoologie na téma tygr ussurijský a vytvoření komentáře a glosáře. Téma bylo zvoleno na základě stále se snižujícího počtu tygra ussurijského ve volné přírodě, které je spojeno s jeho nedostatečnou ochranou. Tygr je i v současné době loven pro svou cennou kůži a části těla, které jsou pašovány do mnohých zemí světa. Vzhledem k neustálému kácení lesů a ničení biotypů, ve kterých tygr žije, se začal přibližovat k lidským obydlím, čímž ohrozil člověka a stal se obětí odstřelu.

Cílem práce je poukázat na problémy spojené s jeho ochranou překladem dvou ruských textů, které o problematice hovoří, a vytvořením rusko-českého glosáře na dané téma.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část bude věnována tygrovi, jakožto hlavnímu subjektu překládaných textů. Teoretická část bude dále pokračovat kapitolou zabývající se funkčními styly obecně a poté už konkrétními styly, ve kterých jsou psány překládané texty. Poslední částí bude kapitola, která pojednává o překladu, jak je možné jej klasifikovat a jak probíhá proces překládání.

Poté již následuje praktická část, která bude začínat mnou překládanými texty, jejich zařazením do funkčního stylu a několika informacemi o textech samotných. V dalších částech budu přibližovat problémové části překladu a jak jsem se s jejich překladem vypořádala. Bude zmíněno také několik překladatelských transformací.

K napsání mé bakalářské práce budu používat odbornou literaturu, skripta, bakalářské práce, učebnice a odborné články. Mým důležitým pomocníkem bude také internet, kde je možné najít spoustu literatury v elektronické podobě. Vzhledem k tomu, že je má práce orientována na překlad, budu využívat především slovníky, ale také své vědomosti, získané během studia.

1. TYGR

1.1 Vědecká klasifikace

Říše: živočichové (Animalia)

Kmen: strunatci (Chordata)

Podkmen: obratlovci (Vertebrata)

Třída: savci (Mammalia)

Řád: šelmy (Carnivora)

Čeleď: kočkovití (Felidae)

Podčeleď: velké kočky (Pantherinae)

Rod: Panthera

Druh: tygr (*Panthera tigris*)¹

1.2 Charakteristika tygra

Tygr je největším zástupcem kočkovitých šelem. Vzhledem k jeho přizpůsobivosti obývá různé kouty světa. Ve volné přírodě jej tedy můžeme spatřit například v Indii, Asii, Číně a v Rusku v okolí řek Amur a Ussuri. V současné době žije asi 5 poddruhů tygra, které jsou velmi ohroženy, 3 poddruhy zcela vymizely. Hlavním rozdílem mezi jednotlivými poddruhy je velikost a zbarvení.²

Tygři jsou samotáři, kteří žijí především v lesích, bažinách nebo pralesech. Každý tygr si chrání své teritorium, na které nepustí jiného tygra, pokud se nejedná o samici v říji. Kořistí tygra jsou velká zvířata, jako je například jelen nebo buvol, spokojí se ale i s menší potravou a v nouzi sežere i kobyly. Tygra přes den většinou nespatříme, protože je to noční lovec. Zamezuje tak případnému styku

¹ ŠEBESTA, Jan. Tygři světa [online]. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: http://www.sebik.webz.cz/tygr_ussurijsky.htm

² HAGEN, Horst. *Savci*. Ilustroval Mario KESSLER. Praha: Knižní klub, c2001. Zoologická encyklopedie, s. 124. ISBN 80-242-0673-0.

s nebezpečím a nepřítelem. I přes svou mrštnost a rychlost nejsou tygři v lovu moc úspěšní. Většinou se jim podaří něco ulovit jenom v jednom případě z dvaceti, svou kořist si poté schovají do hustého houští a vrací se k ní, dokud z ní nic nezbyde. Zvládnou spořádat i 30 kilogramů masa během jednoho dne. Tygrům k maskování pomáhá jejich pruhovaný kožich, díky kterému dokáží splynout s okolím. Jsou to výborní plavci, šplhání však přenechávají jiným šelmám, protože jsou na něj moc těžcí.³ Ve volné přírodě nemá tygr konkurenci. Ostatní šelmy si na něj netroufnou, se lvem měl čest se utkat pouze v zoologické zahradě, kde souboj vyhrál. Důvodem je odlišný způsob života a lovu. Lev loví ve smečce, tygr je samotář, proto spoléhá pouze na sebe. S medvědy se do soubojů nepouští, protože každý loví něco jiného, a není tedy důvod. Jediným reálným nepřítelem tygra je vlčí smečka, ale i v tomto případě je velice nepravděpodobné, že by prohrál.⁴

1.3 Vztah tygra a člověka

Tygři jsou považováni za plachá zvířata, která záměrně neútočí na lidi. Existují však případy, kdy na člověka zaútočili. Většinou se jednalo o slabé nebo příliš staré tygry, kteří již nebyli schopni ulovit si přirozenou potravu. Nedokáží běžet rychle moc dlouho, proto je pro ně důležité se ke kořisti dostatečně přiblížit. V tomto případě je pro ně pracující člověk ideální obětí. Na svou obranu lidé začali nosit masku vzadu na hlavě, aby si tygr, který svou oběť napadá zezadu, myslel, že ho člověk vidí.⁵ Jsou však zaznamenány i případy, kdy na lidi zaútočil tygr mladý a naprosto zdravý. Za ty však mohou samy oběti, lidé. Postupným legálním i ilegálním kácením lesů a osidlováním oblastí, kde tygr žije, došlo k výraznému poklesu výskytu přirozené potravy tygra. V důsledku toho, že tygr nemohl najít svou přirozenou kořist nebo jí bylo málo, začal útočit na člověka. Někteří jedinci po ochutnání lidského masa a zjištění, že je člověk snadnou kořistí, pokračovali

³ ALDERTON, David. *Divoká zvířata*. Praha: Svojtka a Vašut, 1996. Příroda (Svojtka a Vašut), s. 8-9. ISBN 80-7180-147-x.

⁴ ŠEBESTA, Jan. *Tygři světa: Nepřátelé a konkurenti* [online]. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: http://www.sebik.webz.cz/tygr_ussurijsky.htm

⁵ CLUTTON-BROCK, Juliet. *Kočkovité šelmy*. Praha: Fortuna Print, 1998. Vidět - poznat - vědět (Fortuna Print), s. 30-31. ISBN 80-86144-20-8.

v jejich lovu. I přesto, že jsou tygři považováni za plachá zvířata, s postupným nárůstem výskytu lidí v jejich blízkosti si na jejich přítomnost zvykli. Někdy se také stává, že si tygr splete člověka například s jelenem, především tehdy, pokud je člověk ohnutý a pracuje. Dalším důvodem napadení člověka je obrana mláďat. Pokud má tygřice mláďata a ucítí v blízkosti člověka, přirozeně jej napadne, protože má strach o tygřata. Většina tygrů, kteří někdy napadli člověka, byla vystopována a zastřelena, pár jedinců bylo přemístěno z volné přírody do zoologické zahrady. A tak se úhlavním nepřitelem tygra stal člověk, který svou vinou přivedl tygra na pokraj vyhuby, a to nejen proto, že by jej člověk považoval za případné nebezpečí, ale především kvůli jeho lovení pro zábavu.⁶

1.4 Tygr ussurijský

Tygr ussurijský je jedním z pěti žijících poddruhů tygra. Je nazýván také jako tygr amurský, a to z toho důvodu, že se vyskytuje kolem řeky Amur. Mezi další názvy patří čínský a sibiřský. Jeho srst je nejsvětější v porovnání s jeho druhými tygřími poddruhy.⁷ Vzhledem k tomu, že byl v minulosti loven ve velkém a vzhledem ke zmenšování biotypu, ve kterém žije, se zachovalo ve volné přírodě pouze 200-300 jedinců.⁸ Ti žijí v oblasti Primorskoje a Chabarovsk a několik jedinců žije také v Číně. Počet tygrů žijících v zajetí, v zoologických zahradách, je podstatně vyšší, kolem 1000 zvířat. Těm se zde daří velmi dobře, avšak nejsou schopni přežít návrat do přírody, protože jsou zvyklí na pravidelný přísun potravy a nebyli by schopni si sami něco ulovit.

Tygr ussurijský je největší kočkovitá šelma, jejíž tělo dorůstá délky až 350 centimetrů a váží až 300 kilogramů. Samec je větší než samice. Jejich srst je přizpůsobena chladu, ve kterém obvykle žijí, a stejně tak mají přizpůsobené i velké tlapy ke snadnějšímu pohybu ve sněhu.

⁶ BRIGHT, Michael. *Lidožrouti: fascinující studie zvířat, jejichž kořistí se stal člověk*. Přeložil Eva PERGLEROVÁ, přeložil Martina REJHOVÁ. Praha: Ivo Železný, 2004, s. 29-45. ISBN 80-237-3798-8.

⁷ FARNDON, John. *Atlas zvířat: podrobný průvodce světem zvířat a jejich přirozeným prostředím*. Přeložil Jaroslava NOVOTNÁ. Praha: Columbus, 2005, s. 67. ISBN 80-7249-205-5.

⁸ HAGEN, Horst. *Savci*. Ilustroval Mario KESSLER. Praha: Knižní klub, c2001. Zoologická encyklopedie, s. 124-125. ISBN 80-242-0673-0.

Potravou tygra ussurijského se stává jelen wapiti, sibiřský srnec, jelen sika a goral. Není pro něj problémem ulovit ani medvěda, pokud zrovna nenajde jinou potravu. Tygroví při lovu pomáhá jeho výborný zrak a ostré drápy, kterými kořist napadne.

Tygr ussurijský žije sám na svém teritoriu, které si pečlivě hlídá. Jedinou výjimkou je doba páření, kdy podle pachu pozná, že se na jeho území nachází samice v říji. Po několika dnech tygřice opět opouští teritorium tygra a o mláďata se následně stará sama. Většinou se rodí 3-4 tygřata, může jich však být i více. V průměru se tygr ussurijský ve volné přírodě dožívá 15 let.⁹

2. FUNKČNÍ STYLY

Funkčním stylem je možné nazvat styl řeči, která se od druhých funkčních stylů liší specifickým užitím jazykových prostředků, které jsou pro ni typické a nepoužívají se v jiném funkčním stylu. Při psaní a překládání textů je nutné znát alespoň základní charakteristiky daných funkčních stylů, aby nedošlo k chybné interpretaci výchozího textu. Každý funkční styl se využívá v jiné situaci a každý má svou vlastní funkci. Mezi funkční styly řadíme styl odborný, publicistický, administrativní, hovorový a umělecký.¹⁰ Ty dále můžeme podle Vinogradova rozlišit podle jejich funkce do tří skupin. První funkcí je funkce kontaktu, charakteristická pro hovorový styl. Následuje funkce sdělení, ke které můžeme přiřadit styly administrativní a odborný. Poslední funkcí je možné nalézt u uměleckého a publicistického stylu a je jí funkce působení. Většinou je ale dělíme na knižní styly, kam řadíme administrativní, publicistický, umělecký a odborný styl a na styl hovorový.¹¹ V ruštině můžeme za první dělení stylů považovat to od M. V. Lomonosovova, který je vydělil na vysoký styl, kterým by se měly psát například

⁹ ŠEBESTA, Jan. *Tygři světa: Tygr sibiřský* [online]. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: http://www.sebik.webz.cz/tygr_ussurijsky.htm

¹⁰ ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998, s. 23. ISBN 80-7067-814-3.

¹¹ PILÁTOVÁ, Jindřiška. *Krátká zpráva v současné ruské a české publicistice: jazyk a text*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. Rossica Olomucensia, s. 8. ISBN 978-80-244-2278-7.

ódy, střední styl, pro který je typická například elegie a nízký styl, charakteristický pro komedie.¹²

2.1 Odborný styl

Odborný styl je charakteristický především svou přesností a jasností, logickým vyjádřením myšlenky, díky čemuž má čtenář možnost pochopit daný text. V odborném stylu se většinou nenachází citově zabarvená a emocionální slova, a to z toho důvodu, že by díky nim mohlo dojít k nepochopení textu nebo jeho nejednoznačnosti. Naopak je v textu velmi důležité použití termínů. Pomocí odborného stylu získává člověk informace vědeckého charakteru, lze tedy říci, že funkce textů je odborně sdělná.¹³

Kořeny naučného stylu sahají hluboko do historie, můžeme jej tedy považovat za jeden z nejstarších funkčních stylů. Začal se rozvíjet společně s vývojem různých oblastí vědy. V období antiky byl spjat se stylem uměleckým, ale s postupem času došlo k oddělení stylů z důvodu vzniku odborné terminologie, která sloužila k přesnému a logickému popsání vědy. K oddělení však docházelo postupně, proto můžeme prvky uměleckého stylu najít v dílech mnoha autorů pozdější doby, jako například u Galilea Galileiho.

V Rusku se odborný styl začal formovat později, během prvních desetiletí 18. století, avšak pokrok udělal až svými pracemi M. V. Lomonosov ve 2. polovině 18. století. Jako samostatný styl pak vznikl v druhé polovině 19. století díky činnosti významných vědců té doby.¹⁴

V Česku můžeme v období renesance nalézt staročeské odborné texty, které se od těch současných výrazně neliší. Už tehdy měly texty danou strukturu, používaly se termíny jak mezinárodní, tak i domácí, stavba věty byla přesná. V době

¹² SVINCOVA, Irina Jur'jevna. *Kul'tura ruskoj reči i praktičeskaja stilistika ruskogo jazyka: [sbornik materialov]*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004, s. 46. ISBN 80-7041-378-6.

¹³ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů), s. 175. ISBN 80-86642-00-3.

¹⁴ ROZENTAL', Ditmar El'jaševič. *Praktičeskaja stilistika ruskogo jazyka*. 3. ispravl. i dopol. izd. Moskva: Vysšaja škola, 1974, s. 31.

pobělohorské však česky psané odborné texty upadaly, protože se do popředí dostala němčina a latina.

I přesto, že má odborný styl řadu slohových útvarů, jako je například disertace, studie, článek, úvaha, referát a mnoho dalších a přesto, že má širokou škálu oblastí, na které se zaměřuje (fyzika, matematika, historie, biologie), existují rysy, které jsou společné pro všechny texty. Mezi ty řadíme jasnost a přesnost vyjádření, logickou strukturu věty, použití terminologie dané oblasti, absenci emocionálně zabarvených slov, přítomnost faktů, logickou argumentaci.

Mezi další faktory, charakterizující odborný styl, patří způsob sdělení. Většinou se jedná o psané texty, existují však i v mluvené podobě, například referát, přednáška. Dominuje forma monologu. Texty odborného stylu jsou nadčasové, jsou zde uváděna fakta a informace, které platily, platí a budou platit, nemají situační zakotvenost. Ve většině textů je autor anonymní, nevyskytují se konstrukce s 1. osobou jednotného čísla, ale neosobní konstrukce či autorský plurál. Autor také nijak nezasahuje do textu svými subjektivními názory, neboť si odborný styl musí zachovat svou objektivnost.¹⁵

2.2 Publicistický styl

Publicistický styl je jeden z funkčních stylů, který spojuje funkci informativní s funkcí působící, ovlivňovací. Publicistický styl se vyskytuje jak v psané podobě, ve formě periodických tisků jako jsou noviny, časopisy, tak i v mluvené podobě. Příkladem je televizní vysílání, rádiové přenosy. Hlavním charakteristickým prvkem publicistického stylu je sjednocení logické struktury vět, použití termínů a lexiky dané oblasti s použitím expresivně zabarvených a emocionálních slov, které mají ve čtenáři nebo posluchači vyvolat emoce, ovlivnit jeho postoj k dané aktuální problematice.¹⁶

Publicistický styl má kořeny v antickém řečnictví, můžeme tedy říci, že existuje již celou řadu let. Ve své počáteční formě se objevuje také ve světských a

¹⁵ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů), s. 176-191. ISBN 80-86642-00-3.

¹⁶ ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998, s. 28-29. ISBN 8070678143.

náboženských textech. V České republice napsal mnoho publicistických textů K. Havlíček Borovský v 19. století.¹⁷ Jako samostatný styl se vydělil až v roce 1957, kdy ho popsal a charakterizoval ve svém díle *O jazyce a stylu novin* M. Jelínek.¹⁸

V Rusku se publicistický styl začal rozvíjet v 16. století. Větší váhu však dostal až začátkem 18. století, kdy vznikly první noviny s názvem *Vedomosti (Веђомосђу)* a řada časopisů, jejichž redaktory byli například Krylov, Novikov, Sumarokov. Později se publicistický styl začal objevovat také v knižních provedeních slavných sovětských spisovatelů, jako byli například Tolstoj, Gorkij, Šolochof nebo Simonov.¹⁹

Publicistický styl je velmi různorodý. V současné době nabírá nový rozměr především díky globalizaci. V textech proto můžeme najít mnoho přejatých slov z různých sfér života, jako je například politika, ekonomie, technika (*image, marketing, globalizace*).²⁰ Publicistický styl se neustále vyvíjí a mění, především proto, že je spjat s dalšími funkčními styly, například s odborným, hovorovým. Není nikterak vyhraněn a jsou pro něj charakteristické prvky dalších stylů. Proto můžeme v publicistickém textu najít jak termíny, frazeologii, řečové stereotypy a klišé, tak emocionálně zabarvená a emocionální slova, nespisovná slova, hovorovou řeč a další.²¹ To záleží především na daném útvaru sdělení. Reportáže, interview, zprávy se snaží zaměřit více na informativní složku sdělení, kdežto u fejetonu převládá ta emoční. Na rozdíl od odborného stylu se v publicistickém projevuje osobnost autora a jeho subjektivní názor.²² Mají však i několik společných rysů, kterými je například striktní rozdělení textu do odstavců, logická výstavba a používání konektorů.²³

¹⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů), s. 208-209. ISBN 80-86642-00-3.

¹⁸ KNITTOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překlada*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 178. ISBN 80-244-0143-6.

¹⁹ ROZENTAL', Ditmar El'jaševič. *Praktičeskaja stilistika ruskogo jazyka*. 3. ispravl. i dopol. izd. Moskva: Vysšaja škola, 1974, s. 41.

²⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů), s. 211. ISBN 80-86642-00-3.

²¹ ROZENTAL', Ditmar El'jaševič. *Praktičeskaja stilistika ruskogo jazyka*. 3. ispravl. i dopol. izd. Moskva: Vysšaja škola, 1974, s. 41-43.

²² BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992, s. 33. ISBN 80-200-0020-8.

²³ KNITTOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překlada*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 178. ISBN 80-244-0143-6.

3. O PŘEKLADU

Slovo překlad má spoustu významů, například ve výkladovém slovníku ruského jazyka jich můžeme najít až 5.²⁴ Ve slovníku O. Achmanové (Slovník lingvistických termínů) se nachází 3 definice, jednou z nich je například: „*Передача информации, содержащейся в данном произведении речи, средствами другого языка.*“ (Převod informací obsažených v díle v jednom jazyce prostřednictvím jiného jazyka).²⁵ Kromě této definice má překlad textu z jednoho jazyka do druhého dva významy. Prvním z nich je překlad jakožto výsledek překladatelské práce, tedy již převedený text. Za druhý význam se považuje proces překládání, výsledkem kterého je převedený text. Tento proces nás zajímá z hlediska lingvistického, tedy jak co nejlépe přeložit text z jednoho jazyka do druhého se všemi jeho jazykovými prostředky, které byly užity ve výchozím textu.²⁶ Tyto dva významy překladu je možné také pojmenovat z hlediska překladatele (vnitřní znalost) a „nepřekladatele“ (vnější znalost), tedy člověka, ke kterému se dostane až daný text překladu. Pro překladatele je nejdůležitější proces překládání a vše, co je s ním spojeno, tedy porozumění textu, jeho rozbor, nalezení veškerých potřebných informací k překladu, potýkání se s problémy, které mohou při překládání vzniknout, upravování překladu. Kdežto běžný člověk již nevidí celý tento proces překládání, ale pouze jeho výsledek – překlad, který je středem jeho zájmu.²⁷

Dnes již víme, že v překladu už dávno není důležité snažit se text překládat doslovně, protože každý jazyk má svůj gramatický systém, na který je třeba při překladu brát ohled. S doslovným překladem by došlo k tomu, že by mohl text ztratit svůj původní smysl. Britský teoretik překladu J. Catford přišel s tzv. funkční ekvivalencí, podle které není nutné, aby měl překládaný text stejný význam ze strany lingvistické jako výchozí text. Na tuto teorii poté navazuje funkční přístup, který říká, že můžeme použít jakékoliv jazykové prostředky, které však vyplní

²⁴ BARCHUDAROV, Leonid Stepanovič. *Jazyk i perevod: voprosy obščej i častnoj teorii perevoda*. Moskva: Meždunarodnyje otnošenija, 1975, s. 5.

²⁵ ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998, s. 9. ISBN 80-7067-814-3.

²⁶ BARCHUDAROV, Leonid Stepanovič. *Jazyk i perevod: voprosy obščej i častnoj teorii perevoda*. Moskva: Meždunarodnyje otnošenija, 1975, s. 5-6.

²⁷ ROBINSON, Douglas. *Becoming a translator: an accelerated course*. New York: Routledge, 1997, s. 6-7. ISBN 0-415-14861-8.

stejnou funkci jako jazykové prostředky užití ve výchozím textu, a to nejlépe jak po stránce smyslové, tak i konotační a pragmatické.²⁸

To znamená, že výraz bude v každém jazyce jiný, avšak smysl zůstane zachován. K tomu je také třeba text správně pochopit a přeložit, protože slova v jednom jazyce mohou mít jiný význam v jazyce druhém nebo mohou zároveň označovat více slov a překladatel pro zachování smyslu musí zvolit správný výraz.²⁹ Kromě toho je nutné, aby zněl překlad přirozeně a zachoval si stylistickou stránku originálu.³⁰

3.1 Klasifikace překladu

Překlad je možné rozdělit podle několika kritérií. Jedním z možných kritérií je například forma řeči, dle které se dělí překlad na ústní a písemný.³¹ Ty potom dále můžeme rozdělit podle toho, zda jsou oba texty (výchozí a překlad) v ústní nebo písemné podobě. Pokud je výchozí text v psané podobě a je ústně tlumočen, pak se jedná o tlumočení z listu. Existuje také způsob, kdy je výchozí text namluven a posléze překladatelem přepsán do písemné podoby, ale užívá se velmi zřídka.³² Pokud jsou oba texty v ústní podobě, může se jednat o tlumočení simultánní nebo konsektivní. U simultánního tlumočnicka tlumočí souběžně s řečíkem, kdežto u konsektivního se tlumočí po úsecích.³³

Dále je možné překlad rozdělit na umělecký a informativní. Umělecký překlad se zabývá překladem krásné literatury a má estetickou funkci. Naproti tomu

²⁸ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 5-6. ISBN 80-244-0143-6.

²⁹ BARCHUDAROV, Leonid Stepanovič. *Jazyk i perevod: voprosy obščej i častnoj teorii perevoda*. Moskva: Meždunarodnyje otnošenija, 1975, s. 10.

³⁰ KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 14. ISBN 978-80-244-2428-6.

³¹ ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998, s. 9. ISBN 80-7067-814-3.

³² VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedenije v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 9. ISBN 978-80-244-3417-9.

³³ BARCHUDAROV, Leonid Stepanovič. *Jazyk i perevod: voprosy obščej i častnoj teorii perevoda*. Moskva: Meždunarodnyje otnošenija, 1975, s. 47.

informativní překlad plní funkci oznamovací, pomocí těchto textů se dozvídáme informace a poznatky.³⁴

Podle R. Jakobsona lze překlad také rozlišit podle vztahu mezi jazykem výchozího textu a jazykem překladu na 3 typy. Prvním typem je vnitrojazykový překlad, kdy pomocí jednoho jazyka vysvětlujeme opisem nebo synonymně něco, co již bylo v textu řečeno. Druhým je pak mezijazykový překlad, kdy překládáme text ve výchozím jazykovém systému do zcela jiného jazykového systému, například z ruštiny do češtiny. Intersémiotický překlad je třetím typem a jedná se o překlad textu z jednoho jazykového systému do umělého jazyka, příkladem je čtení vzorečků, chemických značek a podobně.³⁵

Mezijazykový překlad se dále dělí na 4 typy:

- Interlineární překlad (doslovný překlad, který nerespektuje gramatický systém jazyků)
- Doslovný překlad (respektuje gramatický systém jazyků, avšak bez kontextu)
- Volný překlad (zachycení pouze hlavních myšlenek výchozího textu)
- Komunikativní překlad (překlad přísloví, pořekadel, konverzačních klišé)³⁶

3.2 Proces překládání

Při překládání je důležité zvolit si nějakou taktiku, pomocí které budeme texty překládat. Většina začínajících překladatelů volí metodu „pokus omyl“, kdy se snaží na základě znalostí text přeložit a postupně se učí ze svých chyb a získávají zkušenosti, které poté aplikují při dalším překládání, a to je posléze rychlejší a efektivnější. Existují však teorie, které nám mohou pomoci s tím, jak se naučit

³⁴ VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedeníje v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 8. ISBN 978-80-244-3417-9.

³⁵ KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 15-16. ISBN 978-80-244-2428-6.

³⁶ KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 17. ISBN 978-80-244-2428-6.

překládat. Podle Karla Weicka je možné vydělit 3 fáze překladu, kterými jsou *překlad, oprava a přeměna*.³⁷

3 fáze překladu má i teorie Jiřího Levého, všechny se však liší od těch od K. Weicka. První fází je *pochopení předlohy*, která má tři části – filologické pochopení předlohy, porozumění stylistickým faktorům textu a pochopení uměleckých jednotek předlohy. Druhou fází je *interpretace předlohy* a třetí *přestylování předlohy*.

Za zmínku stojí také takzvané překladatelské strategie, a to proto, že jsem je využila během překládání svých dvou textů k této bakalářské práci. První fází tvoří *předpřekladatelská analýza textu*, kdy například překladatel zjišťuje informace o textu, *analytické variantní hledání*, při kterém překladatel již překládá text a *analýza výsledného překladu* se týká závěrečného upravování a kontrolování textu, hledání chyb a překlepů.³⁸

3.3 Tradiční překladatelské postupy

Při překládání textů se využívá řada metod, cest a postupů. Někteří teoretikové překladu je nijak nepojmenovávali, řadili je mezi postupy při překládání. Mezi tyto teoretiky patří například A. V. Fjodorov, J. Levý. Jiní teoretikové pak vycházeli ze sedmi základních postupů, které používáme, pokud v jazyce překladu nenajdeme stejné jazykové prostředky, které byly užity v textu originálu a je třeba přeložit je jiným způsobem. Těchto sedm postupů vychází z díla autorů J. P. Vinae a J. Darbelnet. Mezi tyto postupy řadíme transkripci, případně transliteraci, dále je to kalk neboli doslovný překlad. Třetím postupem je substituce, což je náhrada. V tomto případě nahradíme slovo z původního textu jiným slovem v jazyce překladu, ale smysl zůstane zachován. Může se jednat třeba o změnu slovního druhu. Poté jde o transpozici, při které dochází ke změně některých gramatických jevů z důvodu odlišných systémů jazyka. Následujícím postupem je modulace, při které zaměňujeme slovo z výchozí textu slovem v textu překladu, jehož význam

³⁷ ROBINSON, Douglas. *Becoming a translator: an accelerated course*. New York: Routledge, 1997, s. 102. ISBN 0-415-14861-8.

³⁸ VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedeníje v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 27-29. ISBN 978-80-244-3417-9.

logicky vyvozujeme z významu výchozí jednotky. Posledními překladatelskými postupy jsou ekvivalence a adaptace.³⁹

4. PŘEKLADY TEXTŮ

S. N. Ljapustin

Tygr Ussurijský: Ochrana a boj s pašeráctvím tygřích derivátů

Je zkoumán historický aspekt pytláctví a pašování částí tygra ussurijského na Dálném východě Ruska, jsou analyzovány statistické údaje o boji s nezákonným obchodováním derivátů tygra v letech 1998-2009, jsou určovány faktory, ovlivňující zachování tohoto jedinečného zvířete.

Klíčové slova: pašeráctví, tygr ussurijský, pytláctví, ochrana přírody, zabránění nelegálnímu obchodování

Podle východního kalendáře je rok 2010 rokem tygra, a ne nadarmo je plný akcí, věnovaných otázkám zachování tohoto jedinečného zvířete.

V září tohoto roku se v Petrohradu koná mezinárodní summit, který řeší problémy spojené se zachováním tygra na Zemi. Summitu předcházely mezinárodní konference konané v Rusku a v Číně, na kterých byly projednávány otázky zachování tygra ussurijského.

V květnu roku 2010 se ve Vladivostoku konala mezinárodní vědecká konference „Tygr ussurijský v severovýchodní Asii: problémy spojené s jeho záchranou ve XXI. století“. Konference byla svolána na návrh Dálnévýchodního oddělení Ruské akademie věd (Ústav biologie a půdoznalství a Tichomořského geografického ústavu), Světového fondu na ochranu přírody (WWF) a Organizace na ochranu volně žijících zvířat⁴⁰ (Общество сохранения диких животных – WCS). Konference se účastnilo 109 expertů ze 13 zemí světa. Účastníci konference poukázali především na úspěchy spojené se záchranou tygra ussurijského v Rusku, kde je populace tohoto vzácného dravce ve stabilním stavu, obyvatelé regionu obecně podporují jeho záchranu a problémy s konfliktními

³⁹ KNITTOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 14. ISBN 80-244-0143-6.

⁴⁰ Vlastní překlad, organizace nemá oficiální český název

jedinci jsou řešeny velmi efektivně. Na konferenci byla projednávána nová národní strategie na zachování tygra ussurijského v Rusku a schválen plán činností a strategie na federální a regionální úrovni.

V květnu roku 2010 se v městě Čchang-čchun v provincii Ťi-lin v Číně konala konference na téma „Vytvoření strategie na záchranu míst výskytu tygra ussurijského“, které se zúčastnili představitelé čínské vlády, společenských organizací na ochranu přírody, výzkumných ústavů společně se zástupci oddělení WWF, specializující se na tygra ussurijského. Byly projednávány otázky mezinárodní spolupráce na vytvoření zvláště chráněného přírodního území, sahajícího za hranice země, které se bude podobat ruské přírodní rezervaci „Leopardovyj“ a čínské přírodní rezervaci „Chunčuň“. Velká pozornost byla věnována problémům boje proti pytláctví a nelegálnímu obchodování s tygřími deriváty. Koordinátor oddělení WWF (specializované na tygra ussurijského) Ruska pro ochranu biodiverzity S.V. Aramilev řekl: „Je potěšitelné, že tentokrát se do práce na semináři zapojili lidé, kteří jsou bezprostředně vyzváni k ochraně lesů a zvířat před pytláky v Číně. Uvědomili si, že je les v pohraničních provinciích Číny v podstatě stejný jako les v Rusku, ale s jedním rozdílem: náš les je „živý“ v každém slova smyslu. Všude v něm je cítit přítomnost zvířat, můžeme najít početné množství stop, které svědčí o jejich životaschopnosti. Bylo důležité zprostředkovat našim čínským kolegům, co je třeba, nejdůležitější však je, že existuje možnost obnovení počtu některých kopytníků, tygra ussurijského a levharta mandžuského v jejich vlasti.“

Není náhodou, že mezinárodní společenství věnuje velkou pozornost otázce zachování tygra ussurijského. Ještě na začátku XX. století se ve volné přírodě nacházelo okolo 100 tisíc tygrů a v současné době jich zbývá jen něco málo přes 3 tisíce, čtyři poddruhy zanikly. Poddruh tygra ussurijského prakticky vymizel z území Korejského poloostrova a na severovýchodě Číny žije asi 20 jedinců. Na začátku roku 1940 se počet tygra ussurijského v Rusku také snížil na minimum 30-40 jedinců, ale díky snaze státních, vědeckých a společenských organizací byl počet obnoven a ustálil se na 400-500 tygrech. Nicméně výsledky studií WWF Ruska, Spolku ochrany divoké přírody, správy Federální služby pro dozor v oblasti využívání přírodních zdrojů v přímořském a chabarovském kraji, správy myslivosti Přímořského a Chabarovského kraje a Dálněovýchodního oddělení Ruské

akademie věd svědčí o poklesu množství tygrů a kopytníků za poslední 4 roky v Rusku. Předběžné výsledky ukázaly, že se snížení počtu tygrů ussurijských může rovnat přinejmenším 15 % z celkového počtu.

Historie ovládnutí ruského Dálného východu ukazuje, že skutečná hrozba vyhubení populace tygra ussurijského se objevila poté, co lovci začali používat zbraně. Na konci XIX. století byl tygr všude loven jak ruskými osadníky, tak i Číňany, kteří přicházeli do ussurijské tajgy s cílem zbohatnout. V. K. Arseňev několikrát mluvil o vykupování a skupování tygřích derivátů Číňany, které následně vyváželi do Číny. V monografii J. A. Liverovského a B. P. Kolesnikova „Příroda jižní poloviny sovětského Dálného východu“ bylo řečeno, že na čínském trhu byl vždycky velký zájem o myslivecké potřeby Dálného východu. Zvláště atraktivní bylo „černé zlato“ neboli kožich ze sobola, panty (paroží mladých jelenů, měkké rostoucí paroží), kuna, veverka, vydra a další. Tygr a goral (druh divoké horské kozy) byli prodáváni v celku a používali se při výrobě různých čínských léků. Obzvláště ceněné byly tygří vousy, srdce a ledviny.

Ve dvacátých a třicátých letech XX. století byla i přes prudký pokles populace tygra ussurijského vyvážena jejich mrtvá těla. Sotva ulovení tygři byli připravováni k exportu v souladu se zavedenými standardy. Tygr byl loven především v podzimním a zimním období, protože v té době je kožešina obzvláště hebká a krásná. Ulovené zvíře nekuchali, ale zasílali na trh ve zmrazené podobě. K ochraně kožešiny, drápů, vousů, očí a ocasu bylo tělo tygra důkladně ovázáno pevnou látkou v několika řadách. Velmi cenné a vzácné kusy častokrát posílali ve dřevěných bednách z masivních desek.

Podle N. A. Bajkova-se, v polovině 20. let XIX. století se v Číně tržní cena tygří kůže (se zimní kožešinou) pohybovala v rozmezí od 200 do 300 mexických dolarů a kožešiny tmavého zabarvení byly ještě dražší. Cena těla byla stanovena dle výpočtu od 50 do 75 mexických dolarů za 16 kilogramů (1 pud) hmotnosti. Jednotlivé části těla měly při prodeji různou cenu. Při určování ceny záleželo také na stáří a pohlaví tygra: dospělý tygr stál více než tygřice a mládě. Tím pádem tělo jednoletého tygřího mláděte, které vážilo 3-4 pudy, nestálo 200 dolarů, ale jen 100. U dospělého samce byly zvláště drahé vousy, srdce, krev, kosti, oči, játra a

pohlavní orgán, ze kterých se vyráběly různé léky. Takže například nejdražší vous tygra stál 10 mexických dolarů.

Po skončení občanské války bylo ročně v Amurské oblasti a Přímořské gubernii uloveno až 25 tygrů. Všechna ulovená zvířata byla skupována Číňany, kteří je posílali přes Jen-tchaj a Šanghaj na domácí trhy Číny, především do Pekingu a Tchien-ťinu. Počátkem 30. let byl počet každoročně ulovených tygrů v řadách desítek kusů.

Zároveň se zvýšila poptávka po živých ussurijských tygrech a vzhledem k tomu, že „jediným místem, kde se dal získat živý severní tygr, byl Ussurijský kraj, byli zde vysíláni zástupci osob a institucí, které měly o zvíře zájem. Velká poptávka zvýšila cenu živého zvířete do neuvěřitelných rozměrů. Proto majitel zoologické zahrady v Hamburku, Karl Hagenbeck, zaplatil za dospělého samce tygra ussurijského 1000 anglických liber, za tygřici 500 liber a za tygří mládě 100 liber. Taková poptávka a cena vedla některé lovce na jihu ussurijského kraje k lovení živých tygrů“. Odchyt živých tygrů, kteří měli být exportováni, trval až do 80. let minulého století. Specifika jejich lovu podrobně popsal N. Abramov ve svém článku „Odchyt tygrů ussurijských.“ V roce 1957 byla v Přímořském kraji založena zoologická základna, která sloužila k odchytu divokých zvířat a pernaté zvěře, kterou následně vyvážela do celé dálnévýchodní oblasti. Předtím, než byl tygr ussurijský zapsán do Červené knihy SSSR, se Přímořská zoologická základna zaměřila především na lov kočkovitých šelem, jmenovitě na tygry, leopardy a rysy, protože o ně byl v zahraničí velký zájem. To pokračovalo až do roku 1980, kdy byl přijat zákon „Na ochranu zvířat proti týrání“.

V 80. letech ustoupilo nebezpečí vyhubení tygra do pozadí, jejich počet se stabilizoval a podle některých odhadů dosáhl 500 jedinců – což byl počet dostačující pro dlouhodobou existenci. Ale jak řekl V.I. Ďjakov „téměř okamžitě se objevilo jiné nebezpečí, které spočívalo v novém boji mezi člověkem a tygrem, přičemž výsledek byl v tomto případě považován za konečný pro obě kočky – vyhubení“.

Začátek 90. let byl pro dálnévýchodní flóru a faunu těžký. Otevření hranic po rozpadu SSSR, prudký nárůst přívalu migrantů z Číny, oslabení celní kontroly v této oblasti vedly ke zvýšení poptávky po přírodním bohatství. Obzvláště silný

pytlácký tlak pocítil tygr ussurijský, největší kočka planety, žijící pouze na Dálném východě. Prodej tygřích kůží, kostí a vousů se stal výnosným obchodem. K potlačení náporu pytláků byl Přímořským výborem na ochranu přírody v únoru roku 1994 založen specializovaný oddíl na ochranu vzácných druhů zvířat a rostlin (zvláštní inspekce „Tygr“). Dobré technické vybavení oddílu, zásady a profesionálnost správců, úzká spolupráce s ministerstvem vnitra a Federální službou bezpečnosti a celníc změnila rozložení sil v tajze ve prospěch pruhované šelmy a pomohla snížit pytláctví v Přímoří. Světový fond na ochranu přírody (WWF) poskytl pomoc speciální inspekci. Už rok po založení „Tygra“ začalo v jeho struktuře pracovat několik operativních hlídkových skupin. Jenom v roce 1994 zabavili inspektoři „Tygra“ 14 kůží a koster tygra ussurijského.

S realitou pašování tygřích částí se setkali v 90. letech celníci z ruského Dálného východu. V roce 1992 Celní správa Dálného východu přijala první zprávu o pokusu pašování kůže tygra ussurijského, v roce 1993 byly objeveny 3 a v roce 1994 byla objevena ještě jedna pašovaná kůže tygra. Deriváty, které zadrželi pracovníci východní, nachodkinské a grodekovské celnice, byly určeny k vývozu do Japonska a Číny. Současně s tím se v médiích objevily zprávy o zesílení pytláckého lovu tygra ussurijského. Pytlácký lov a následné pašování tygřích derivátů začal mít vliv na populaci tygra ussurijského. J. A. Darman a P. N. Fomenko, zástupci tygřího oddělení WWF poznamenali: „Odborné analýzy ukazují, že počet tygrů, kteří zemřeli kvůli pytláctví na počátku 90. let XX. století, dosáhl 15-20 % z celkového počtu tygrů a skutečně způsoboval jeho pokles.“ Rozsáhlé pytláctví, jehož cílem byl následný prodej pašovaného zboží, zachvátilo celý region. Za těchto podmínek se ochrana jedinečného zvířete stala záležitostí nejen obyvatel Dálného východu, ale celé mezinárodní společnosti. Od roku 1997 začal na Dálném východě působit Federální cílový program na záchranu tygra ussurijského, který pracoval v souladu s ustanovením vlády Ruské federace ze dne 07.08.1995 číslo 795 a s prezidentským programem ekonomického a sociálního rozvoje Dálného východu a Zabajkalska na období od roku 1996 do 2005, na základě Strategie zachování tygra ussurijského v Rusku. Hlavními cíli programu bylo zabránit pytláctví, zablokovat cesty nelegálního mezinárodního obchodu s tygry, jejich částmi a deriváty (přepracované výrobky). Program proto počítal s aktivní účastí celních orgánů, které měly za úkol zavést opatření na

zpřísnění kontroly zboží, které šlo přes celnici, aby se nejednalo o tygra ussurijského nebo jeho části.

10. listopadu roku 1997 pokračuje práce splněním Úmluvy o zachování biologické rozmanitosti a Úmluvy o mezinárodním obchodu s druhy divoké flóry a fauny, nacházejícími se na pokraji vymizení a zároveň vláda Ruské federace spolu s čínskou vládou podepsala v Pekingu protokol o ochraně tygra. Vláda Ruska a vláda Číny – za účelem rozšíření spolupráce v oblasti ochrany tygra, koordinace činností na zabránění vyhynutí tohoto druhu, zabezpečení přežití a zvýšení jeho počtu – se dohodly přijmout společná opatření na zastavení pytláctví, pašování a obchodu s tygrem, jakýmkoliv jeho částmi těla a také s deriváty. Pomocí protokolu bylo stanoveno zavedení společných informačně propagačních akcí, jejichž cílem má být zamezení pytláctví, pašování a obchodování s tygry. Kromě toho by také mělo docházet k výměně informací o přijatých opatřeních na zamezení všech nelegálních činností spojených s tygrem, jakékoliv části jeho těla a jeho derivátů.

V zimě 2004-2005 byla správou Federální služby pro dozor v oblasti využívání přírodních zdrojů v přímořském a chabarovském kraji, správou myslivosti Přímořského a Chabarovského kraje, Dálnévýchodním oddělením Ruské akademie věd za účasti WWF Ruska a Spolku ochrany divoké přírody (WCS) provedena evidence tygra ussurijského ve všech oblastech jeho výskytu. Během evidence v Přímořském a Chabarovském kraji byla objevena více než 21 tisíc kilometrů dlouhá trasa a zaznamenáno přes 4100 tygřích stop. Odborníci tyto informace shromáždili během celé zimy a zjistili, že v přírodě v současné době žije od 334 do 417 dospělých ussurijských tygrů a 97 až 112 tygřích mláďat. Situace se, jak se říká, opět stabilizovala, avšak je příliš brzy se radovat, vzhledem k tomu, že pytláctví a pašování částí tygra stále pokračuje.

V letech 2008-2009 byl koordinátory WWF „dopravní trasy Evropa – Rusko“, „dopravní trasy východní Asie – Čína“ společně s metodickým centrem celního zabezpečení ochrany přírody vladivostocké pobočky ruské celní správy proveden průzkum o činnostech orgánů na ochranu životního prostředí a policejních orgánů na Dálném východě Ruska ohledně odhalení a zamezení zločinů a trestných činů spjatých s nelegálním obchodováním s tygrem ussurijským, jeho částmi a deriváty.

Analýza informací, poskytnutých tiskovými agenturami orgánů na ochranu přírody a policejních orgánů, a také sdělení, získaná na žádost ussurijské pobočky WWF a metodického centra celního zabezpečení ochrany přírody VP ruské celní správy, ukázala, že v letech 1998 – 2009 bylo pomocí včasného odhalení zamezeno 30 pokusům nelegálního pašování částí tygra celníci Dálného východu, 6 pokusů odhalila Federální služba bezpečnosti Přímořského kraje, 13 Ministerstvo vnitra Přímořského kraje, 2 pokusy odhalili pracovníci správy myslivosti v Chabarovském kraji, 3 pokusy pracovníci správy myslivosti v Přímořském kraji a 36 pokusů odhalila speciální organizace „Tygr“.

Jak vyplývá z dotazování místních obyvatel, hlavním důvodem, proč pytláci loví tygry ussurijské, je následný prodej jejich kůže, kostí a jiných derivátů obyvatelům Číny a Korey, kteří je následně pašují přes hranice. Pokusy o nelegální převoz částí tygra ussurijského přes celní kontrolu byly nejednou objeveny úředními osobami Ussurijské, Birobidžanské, Chasanské celnice a mnoho dalšími. 25. září 2009 byly pracovníky Chasanské celnice na kontrolním stanovišti MAKS (mnohostranné automobilové kontrolní stanoviště) „Kraskino“ objeveny v batohu jednoho z cestujících, jedoucího z Ruska do Číny, kosti tygra ussurijského.

Na konci října roku 2009 na kontrolním stanovišti celnice Nižněleninskoje Amurzetskogo během osobní kontroly čínského občana byl ve vnitřní kapse jeho bundy nalezen fragment kosti tygra ussurijského.

Během posledních let se podařilo pracovníkům Federální služby bezpečnosti zamezit pokusům pašování částí tygra ussurijského mimo místa celní kontroly, tedy bezprostředně přes státní hranici Ruska. Například v roce 2003 pracovníci pohraničních vojsk FSB zabavili z nelegálního obratu zboží 1 kůži a 1 kostru tygra. V roce 2004 při likvidaci podzemní základny na zpracování mořských okurek v osadě Priiskovij v Přímořském kraji pohraniční stráž objevila a zabavila pytlákům kůži tygra. V srpnu roku 2007 poblíž jezera Chanka během speciální akce pracovníků Federální služby bezpečnosti bylo zabráněno pokusu pašování kůže a kostí tygra ussurijského do Číny, zároveň s 480 tlapami medvěda, opatřenými pytláky a nelegálně dopravenými k rusko-čínské hranici pro následné pašování mimo místa celní kontroly. 13. dubna roku 2010 pracovníci pohraniční stráže

Federální služby bezpečnosti Přímořského kraje v Rusku zabránili dalšímu pokusu o propašování tří kůží tygra do Číny přes státní hranici Ruska.

Na území Přímořského kraje je odhalení případů pašování částí tygra orgány ministerstva vnitra dost časté. Například 18. září 2004 pracovníci okresního odboru vnitřních věcí ve čtvrti Slavjanka v chasanském okrese zadrželi kůže tygra ussurijského a rysa, které vlastnil jeden z poslanců dumy chasanského okresu K. Alikov; v roce 2006 pracovníci ministerstva vnitra pro Michajlovskij okres Přímořského kraje našli u pytláků kůži a kosti tygra ussurijského; 18. ledna 2007 policisté ve vesnici Chorol zadrželi 3 kůže, 2 lebky, 8 tlap, 2 sady (332 kusů) kostí tygra ussurijského (obrázek 1).

V roce 2006 pracovníci státní instituce „Služba na ochranu zvířat, a zvláště chráněných přírodních území Chabarovského kraje“ zabavili z nelegálního obchodování kůží tygra ussurijského.

Existují informace o tom, že ruští občané prodávali mláďata tygra ussurijského Číňanům, kteří je následně pašovali do Číny, ale je třeba je ověřit. Například v roce 2008 obyvatel města Chabarovsk, prodávající na hlavním trhu krajského centra tygří zuby za 50 amerických dolarů, tvrdil, že prodal tělo tygřice, kterou sám zabil, a živé tygří mládě čínským obyvatelům. Skutečnost zadržení tygřích mláďat při pokusech jejich nelegálního pašování přes hranici bezprostředně přes celní stanoviště na rusko-čínské hranici nebyla odhalena. Existují však případy pašování mláďat medvěda ušatého do Číny přes státní hranici Ruské federace mimo místa celní kontroly, kterým díky včasnému odhalení orgány Federální bezpečnostní služby zabránily. A proto je možné, že se podobné události staly i v případě živých tygřích mláďat.

Období v letech 2002-2004 (obrázek 2) je považováno za nejúspěšnější v odhalování nelegálního obchodování s tygřími deriváty.

Jak ukazuje praxe, nelegální pašování tygřích derivátů ovlivňuje otevření „zelených mostů“ na ruských hranicích. Zavedení zjednodušených forem celní kontroly přispělo ke zvýšenému pašování tygřích derivátů v malých dávkách, v jednotlivých částech, což vyžaduje zavedení nových metod celní kontroly. Používání IDK a aktivní činnost kynologické služby nutí pašeráky pašovat velké části tygřích derivátů mimo místa celní kontroly.

Během posledních 3 let se objevily nové faktory, které ovlivňují růst pytláctví tygra ussurijského. Těmi faktory jsou: poptávka po tygřích kůžích v západní části Ruska, stejně jako v Evropě, vzhledem k růstu počtu ruských obyvatel, kteří si chtějí pořídit exkluzivní zboží (ročně se vyveze z Dálného východu na západ 5-7 tygřích kůží); — zvyšující se domácí poptávka po částech tygra, používaných v tradiční východní medicíně, včetně falešných tygřích derivátů (všemožní tibetští léčitelé, salony tibetské, čínské a východní medicíny). Studie, vypracované ussurijskou pobočkou WWF a metodickým centrem celního zabezpečení ochrany přírody vladivostocké pobočky ruské celní správy ukazují, že hlavní hrozbou pro tygra ussurijského jsou tyto faktory: úbytek a rozpad biotypů z důvodu kácení lesů (legální i nelegální), požárů, stavby cest;

- snížení krmivové základny v důsledku proměnlivé spotřeby a pytláctví kopytníků;
- pytláctví s cílem pašování tygřích částí používaných v tradiční východní medicíně;
- vynucený odstřel konfliktního tygra, který se stal předmětem pytláctví.

Problém zachování tygra ussurijského je tak stále aktuální a nevyřešený. Existence nejsevernější populace tygra je možná pouze tehdy, pokud se spojí všechny státní a veřejné síly, a to i v boji proti pytláctví a pašování tygřích derivátů.

Text 2

Tygr ussurijský: problémy spojené s jeho ochranou a zajištěním jeho bezpečí

Můžeme se pyšnit úspěchy, spojenými se zachováním tygra ussurijského. Asi před 40-50 lety se tento poddruh nacházel na hranici vyhynutí. Zasluhou včas přijatých opatření se počet tygrů zvýšil 7 - 10krát. Během těchto let se změnil nejen počet kusů zvířete, ale také mnoho věcí ve světě kolem něj, což mělo za následek utváření nových forem jeho chování, včetně vztahu k člověku. Výsledkem je, že i v případě současného nízkého počtu zvířat, v porovnání s minulým stoletím, začaly vznikat konfliktní situace mezi zvířetem a člověkem, což zpochybňuje jejich

koexistenci. V. E. Flint a S. M. Uspenskij zkoumají problém „Člověk a velké šelmy: strategie vztahů“ převážně na příkladech s ledním a hnědým medvědem, tygra ussurijského zmiňují pouze okrajově. Ale určitě nebudeme přehánět, pokud řekneme, že u tygra je situace nejsložitější. Na jednu stranu je možné zařadit tygra společně s ledním a hnědým medvědem k velkým šelmám, u nichž vzájemný konflikt zašel obzvlášť daleko. Na druhou stranu, pokud se bavíme o počtu tygrů, stále je jedním z nejvzácnějších druhů zvířat žijících v naší zemi.

S růstem populace se lidé usídlovali na nových místech a čelili velkým šelmám, přičemž poměr sil zdaleka ne vždy byl ve prospěch člověka. Hodně záleželo na zbrani, kterou člověk měl. Konflikt probíhal obzvlášť silně, pokud obyvatelé chovali hospodářská zvířata. Stačí zmínit pouze popisy útoků tygra ussurijského na dobytek a lidi v Ussurijském kraji od N. M. Převalského nebo obyvatel Túránů v tugajích střední Asie od B. Karpova. A co se dělo v Indii, kde s vysokou hustotou zalidnění a nízkou životní úrovní obyvatel šelmy, zejména tygr indický, zabily každý rok více než tisíc lidí? To může mít jen jeden důvod: člověk může být pro tygra kořistí. A taková je na některých místech situace dodnes. A Čegodajev mluvil o jednom takovém místě ve třetím čísle našeho časopisu⁴¹ letošního roku. Je jím Sundarbans. Původní obyvatelé Dálného východu, kteří se živili lovem a rybolovem a byli špatně ozbrojeni, v boji s tygrem neměli šanci.

To se změnilo se vznikem ruských osad, jelikož jejich obyvatelé byli dobře ozbrojeni a neměli z tygra pověřivý strach, a tak vyhlásili vládci tajgy nemilosrdnou válku. Zpočátku bylo během roku zabito více než 100 tygrů. Tohle neustálé zabíjení tygra ussurijského vedlo k velkému poklesu jeho počtu. Ve 30-40. letech XX. století se v odlehlých koutech tajgy zachovalo jen 20-30 jedinců. Kromě rozmístění a počtu tygrů se změnilo také jejich chování. Tygři se začali vyhýbat nejen lidem, ale i okolí jejich osad a chýší v tajze. Práce L. G. Kaplanova o studiu tygra ussurijského a argumentovaná výzva k tomu, aby byl chráněn, se staly mezníkem jeho osudu. V roce 1947 byl zakázán odstřel tygra a v roce 1956 po dobu 5 let také odlov tygřích mláďat. Přírodní rezervace Sichote-Aliň a Lazovskij se staly osobitými centry záchrany a migrace. Počet tygrů se postupně obnovoval.

⁴¹ Časopis nebyl dohledán

Chování zvířete se začalo měnit na začátku 60. let, tedy po 20 – letém období jeho ochrany. Tygři se začali objevovat v blízkosti lidských obydlí, lidé je vídali stále častěji, dokonce i z hromadné dopravy na rušných silnicích. Tygr se znovu přestával bát člověka. A i přesto, že počet tygrů ani zdaleka nedosáhl někdejší úrovně, střety s člověkem byly nevyhnutelné, především proto, že se zvíře už nenacházelo v takových podmínkách, v jakých žilo dříve.

A k tomu na území areálu nedocházelo zároveň. Pokud se takové chování stalo normou na začátku 70. let na jihu Přímořského kraje, v Lazovské oblasti, tak ve středním Sichote-Aliň, v Ternejské oblasti k tomu došlo nyní, na začátku 80. let. A nejde jenom o početní růst nebo přerozdělení populace tygrů. V Ternejské oblasti je jich stále přibližně 3x méně než v Lazovské. Jde především o další změny v prostředí, na které má člověk vliv. Mimo speciálně určeného prostředí, které je dostatečné svou rozlohou, se tygr nemůže vyhnout jak přímému, tak i nepřímému kontaktu s lidmi.

Navíc často není zohledňováno, že vzájemné vztahy mezi jednotlivými složkami biocenózy jsou regulovány nejen přírodními zákony, ale také uměle ze strany člověka. Ten se často snaží rozšířit to, co je dobré pro „nedotčenou“ přírodu i na antropogenní krajinu. Může to být i naopak. Postoj k velkým šelmám se stále více omezuje na dvě vzájemně se vylučující stanoviska – na úplné vyhubení nebo na absolutní ochranu. A obojí je v současné době nepřijatelné, vzhledem k tomu, že se nezohledňuje různorodost oblastí, které jsou v různé míře podrobeny antropogennímu vlivu. Pro každou takovou oblast je třeba přijmout řešení s přihlédnutím ke všem zvláštnostem antropogenního dopadu na přírodní prostředí, k míře a charakteru změn biotypu zvířete.

V současné době je obzvláště důležité zajistit optimální podmínky pro existenci tygrů, žijících v přírodních rezervacích, a zajistit integritu přírodní rezervace Sichote-Aliň. K zachování tygra je velice důležité zvětšit plochu nebo alespoň změnit uspořádání hranic přírodních rezervací Sichote-Aliň a Lazovské tak, aby na území každé rezervace žily 2-3 rody tygrů.

Budoucnost spočívá v množství chráněných území různých kategorií, a především v dostatečně velkých přírodních rezervacích. Tempo osvojování přírodních zdrojů Dálného východu je natolik rychlé, že se nyní stalo prioritou. Je

nezbytné co nejrychleji najít vhodné oblasti a zavčas je vyloučit z plánů těžby surovin. Dokonce i nepatrné prodlení při současném tempu těžby surovin by mohlo vést k tomu, že už nebude co „zanechat.“

Tohle vše není vcelku nic nového, není to předkládáno poprvé.

No a jak žít s tygrem a jinými velkými šelmami za hranicemi chráněných oblastí? Nejdříve je nutné učinit opatření, která pomohou odstranit vznikající konflikty mezi zvířetem a člověkem. Měli bychom respektovat danou situaci a stanovit elementární řád. Důkladně a včasně prozkoumat všechny případy agresivního chování zvířete a útoky na domácí zvířata. Tyto tygry je nutné zavčas eliminovat. Tímto by se měli zabývat odborníci.

Škoda způsobená šelmami je velká většinou tam, kde není zajištěn řád. A nejen proto, že podle kontrol mohou za pošlý dobytek šelmy. Jsou zaznamenány případy, ve kterých byla úmrtnost dobytka na statcích opravdu vysoká. Kvůli tomu se také stává, že se pošlý dobytek stane kořistí tygra, protože těla turů lidé většinou nepohřbívají, ani se jich nesnaží zbavit jiným způsobem. Tak jsou šelmy přikrmovány na pohřebištích dobytka. A z toho vznikl vážný problém. Návštěvy skládek tygry v blízkosti vesnic Valentin a Ternej skončily vynucenými odstřely zvířete.

Problém s velkými šelmami není možné vyřešit bez zachování objektu jejich potravy, především kopytníků. A proto je třeba zajistit v místě výskytu velkých šelem dostatek potravy.

Bylo by dobré, pokud by se vším, co se týká velkých šelem a konkrétně odstřelem, zabývala speciální skupina v rámci myslivosti. Bohužel je v současné době řešení natolik aktuálního problému ponecháno svému osudu. Zde máme názorný příklad. Když se v blízkosti osady objeví zvíře, které může být nebezpečné, doporučuje se nejdříve zkusit zvíře odehnat, než požádáme okresního myslivce o jeho odstřel. Není pochyb, že se jedná o dobrou radu. Bohužel se jedná o radu, která není uskutečnitelná. Proč? Protože prostě nikdo přesně neví, jak to udělat. A jestli ani odborník neví, jak si s tím poradit, tak jak potom můžeme mluvit o metodách vytváření přijatelných forem chování zvířete?

Měli bychom si říci několik slov také o jiných druzích velkých šelem. I přesto, že konflikt mezi člověkem a většinou z nich nezašel tak daleko, jako je tomu v případě tygra ussurijského, bílého a hnědého medvěda, nebo neexistuje vůbec, situace je vážná z důvodu jejich nízkého počtu. Co se týče situace leoparda nebo irbise (levhart sněžný), nemůže být o regulování počtu zvířat ani řeč. Druhým případem je medvěd ušatý, který se podle mě na červeném seznamu IUCN objevil nějakým nedorozuměním. Situace je kritická i u levharta mandžuského, kterému se nikdy nedostalo tolik pozornosti, jako například tygrovi ussurijskému a pomalu začíná vymírat. Nachází se sice na červeném seznamu IUCN, ale protože nebyla přijata účinná ochranná opatření, nachází se nyní na pokraji vyhynutí. Přitom tohle zvíře můžeme jako poddruh ztratit zcela nenávratně, vzhledem k tomu, že jejich chov v zajetí není početně zkompletován a většina zvířat v zoologických zahradách je stejného pohlaví. Pokud nebudou ihned přijata potřebná nařízení, v dalším vydání červené knihy na tom bude náš levhart mandžuský stejně jako tygr kaspický nebo gepard.

Zakončit tento článek bych chtěl výňatkem z doporučení celosvazové vědecko-technické konference „Ochrana šelem Dálného východu“ (Vladivostok 25.-29. září 1982): „Konference poukazuje na nezbytnost neustálé kontroly stavu populace velkých šelem a na nutnost včas informovat všechny zainteresované organizace a úřady; sjednotit úsilí odborníků, kteří se zabývají studiem šelem, v rámci společného programu pro levharta mandžuského, tygra ussurijského, medvěda ušatého; vytvořit pracovní skupiny pro tygra ussurijského ze zástupců všech zainteresovaných organizací a úřadů; věnovat mimořádnou pozornost vývoji opatření ke zmírnění vzniku konfliktních situací mezi tygrem ussurijským a člověkem...“

To vše, i přesto, že už uplynuly téměř tři roky, je stále aktuální i ke dnešnímu dni.

V. Životčenko,

Člen pracovní skupiny kočkovitých šelem Mezinárodního svazu ochrany přírody,
doktor přírodních věd

4.1 Komentáře k překládaným textům

K překladu textů na bakalářskou práci jsem si zvolila dva články, které pojednávají o ochraně tygra ussurijského v Rusku. První text – *Tygr ussurijský: Ochrana a boj s pašeráctvím tygrích derivátů (Амурский тигр: охрана и борьба с контрабандой тигриных дериватов)* napsal Sergej Nikolajevič Ljapustin, kandidát historických věd, docent na katedře technické kontroly a technických prostředků celní kontroly ve vladivostocké pobočce ruské celní akademie. Text byl opublikován ve vědeckém časopise *Celní politika Ruska na Dálném východě (Таможенная политика России на дальнем востоке)*. Časopis se zabývá činností celnic na Dálném východě a vším, co je s nimi spojeno. Vychází v něm naučné, vzdělávací, diskuzní a jiné články. Časopis byl poprvé vydán v roce 1997 a vychází jednou za čtvrt roku.⁴²

Druhý text – *Tygr ussurijský: problémy spojené s jeho ochranou a zajištěním jeho bezpečí (Амурский тигр: проблемы охраны и управления)* napsal Viktor Životčenko, člen pracovní skupiny kočkovitých šelem Mezinárodního svazu ochrany přírody, doktor přírodních věd. Článek byl zveřejněn na internetové stránce s názvem *Все про охоту (Vše potřebné k lovu)*. Tato webová stránka je určena lidem, kteří se zajímají o lov a myslivost obecně. Je zde možné najít informace o zvířatech, o loveckých psech, technické údaje zbraní nebo například rady ohledně lovení. Články, které se zde nachází, jsou převzaty z časopisu *Охота и охотничье хозяйство (Lov a myslivost)*.⁴³

4.2 Zařazení textu do stylu

Texty nelze jednoznačně zařadit k jednomu konkrétnímu stylu. Oba články byly vydány v odborných časopisech a mají znaky jak odborného stylu, tak publicistického. Oba texty jsou značně objektivní, ani jeden z autorů do textu nijak nezasahuje a oba se opírají o myšlenky jiných autorů, srov. př.:

⁴² *Rossijskaja tamožennaja akadēmija: Vladivostokskij filial* [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: http://vfrta.customs.ru/vfrta/index.php?option=com_content&view=article&id=1860&Itemid=2359

⁴³ *Vse pro ochotu: Sajt ob ochotě* [online]. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://www.proohotu.ru>

В монографии Ю.А. Ливеровского и Б.П. Колесникова «Природа южной половины советского Дальнего Востока» отмечалось, что на китайском рынке всегда пользовались огромным спросом продукты российского дальневосточного охотничьего промысла.

В. Е. Флинт и С. М. Успенский проблему «Человек и крупные хищники: стратегия отношений» рассматривают преимущественно на примерах с белым и бурым медведями, а об амурском тигре упоминают лишь вскользь.

V textu můžeme najít mnoho souvětí a složitých větných konstrukcí s přechodníky nebo přídavnými jmény slovesnými, srov. př.:

С 1997 г. на Дальнем Востоке начала действовать Федеральная целевая программа по сохранению амурского тигра, разработанная в соответствии с постановлением Правительства РФ от 07.08.1995 № 795 [9] и Президентской программой экономического и социального развития Дальнего Востока и Забайкалья на 1996–2005 гг., на основе Стратегии сохранения амурского тигра в России [10].

На современном этапе особенно важно обеспечить оптимальные условия существования для тигров, тяготеющих к заповедникам, и обеспечить целостность сихотэ-алинской группировки.

Texty však neobsahují mnoho termínů, které jsou typickým znakem odborného stylu, proto je k němu nelze jednoznačně zařadit. Další známkou publicistického stylu je fakt, že oba byly opublikovány v časopisech. Tudíž by se mělo jednat o styl populárně vědecký, který má kromě prvků odborného stylu také prvky publicistického, případně hovorového. Jedná se o styl, který se snaží přiblížit odborné téma velkému množství čtenářů, tudíž se nepoužívá mnoho termínů, a ty, které se tam nachází, jsou v textu vysvětleny, jak je tomu i u mých dvou výchozích textech. U populárně vědeckého stylu je jednodušší členění textu, aby se v něm člověk lépe orientoval. V poslední době je hojně využíván a stává se stále populárnějším.⁴⁴

⁴⁴ KNITTOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 138. ISBN 80-244-0143-6.

<i>Цилинь</i>	<i>Ťi-in</i>
<i>Чифу</i>	<i>Jen-tchaj</i>
<i>Чанчунь</i>	<i>Čchang-čchun</i>
<i>Дальный Восток</i>	<i>Dálný východ</i>

Našla se ovšem i taková místa, která jsem v českých textech nenašla, a tudíž bylo opět nutné je přeložit pomocí transkripce či transliterace, srov. př.:

<i>Хунчунь</i>	<i>Chunčuň</i>
----------------	----------------

Dalšími překládanými jmény byla zoonyma, tedy vlastní jména zvířat.⁴⁹ Zde až tak velký problém nebyl, vzhledem k tomu, že všechna zoonyma z mých překládaných textů bylo možné najít na internetu, srov. př.:

<i>амурский тигр</i>	<i>tygr ussurijský</i>
<i>амурский леопард</i>	<i>levhart mandžuský</i>
<i>снежный барс</i>	<i>irbis</i>

Ve článku byla použita spousta zkratk a názvů organizací či skupin, které bylo třeba objasnit a přeložit, což bylo mnohdy velmi obtížné. S překladem organizací na ochranu přírody mi pomohla kniha *Zvířata*, kde je vypsána celá řada těchto organizací.⁵⁰ Jindy jsem názvy překládala přes jejich anglickou podobu, srov. př.:

<i>Росприроднадзор</i>
<i>Federální služby pro dozor v oblasti využívání přírodních zdrojů</i>
<i>Дальневосточное отделение Российской академии наук</i>
<i>Dálněvýchodní oddělení Ruské akademie věd</i>
<i>Всемирный фонд дикой природы (WWF)</i>

⁴⁹ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, ed. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 293. ISBN 80-7106-484-x.

⁵⁰ FEW, Roger a Philip WHITFIELD. *Zvířata*. Praha: Fortuna Print, 2003. Chraňme si svět!, s. 58-59. ISBN 80-7321-066-5.

Světový fond na ochranu přírody (WWF)

V tomto případě bylo nutné originální název přeložit opisem.

представитель Амурского филиала WWF

Koordinátor oddělení WWF (specializované na tygra ussurijského)

Našla se také organizace, která dosud nemá český oficiální překlad, není možné najít její český překlad na internetu. Proto jsem název organizace přeložila podle svého uvážení a ponechala ruský název s oficiální zkratkou v angličtině.

Общество сохранения диких животных (WCS)

Organizace na ochranu volně žijících zvířat (Общество сохранения диких животных – WCS)

Občas byl také problém s překladem některých odborných výrazů, například z oboru zoologie, kdy bylo potřeba najít překlad a význam ruského termínu v příslušné literatuře. Například *panty (панты)* jelena, bylo třeba zjistit, o co přesně se jedná a následně informaci doplnit do textu překladu. K tomuto mi pomohl slovník myslivosti, který jsem našla na internetu a jiné webové stránky.⁵¹

4.4 Překladatelské transformace

Při překladu bylo nutné použít i další překladatelské transformace. Ty se dělí na formální a sémantické.

⁵¹ Paroháči, pantokrin a panty. *Planeta* [online]. 15. června 2008 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <http://nase-planeta.blog.cz/0806/parohaci-pantokrin-a-panty>

Formální transformace

Multiverbizace

Mezi formální transformace, které jsem v textu použila, patří například multiverbizace, což znamená překlad jednoslovného pojmenování víceslovným se zachováním smyslu, srov. př.:⁵²

<i>животноводство</i>	<i>chov hospodářských zvířat</i>
<i>местообитание</i>	<i>místo výskytu</i>
<i>зоопарк</i>	<i>zoologická zahrada</i>
<i>взаимоисключающий</i>	<i>vzájemně se vylučující</i>

Univerbizace

Opakem multiverbizace je univerbizace, kdy naopak víceslovný výraz zaměníme jednoslovným.

<i>принять участие</i>	<i>zúčastnit se</i>
<i>рыбная ловля</i>	<i>rybolov</i>
<i>населенный пункт</i>	<i>osada</i>
<i>поворотный пункт</i>	<i>mezník</i>

Změna větných členů

Vzhledem k tomu, že ve výchozím jazyce se slova a slovní spojení používají v jiných syntaktických funkcích, než je tomu v jazyce překladu, bylo nutné při překladu zaměnit větné členy. Nejčastější záměnou bývá změna přívlastku neshodného na přívlastek shodný, avšak v mém překladu tomu bylo i naopak, př.:⁵³

*В мае 2010 г. в г. Чанчунь провинции Цзилинь (КНР) состоялась конференция «Планирование проекта по сохранению местообитаний амурского тигра» с участием представителей правительства КНР, общественных **природоохранных организаций**, научных институтов, а также представителей Амурского филиала WWF.*

⁵² VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedeniije v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 39. ISBN 978-80-244-3417-9.

⁵³ VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedeniije v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 38. ISBN 978-80-244-3417-9.

V květnu roku 2010 se v městě Čchang-čchun v provincii Ťi-lin v Číně konala konference na téma „Vytvoření strategie na záchranu míst výskytu tygra ussurijského“, kterého se zúčastnili představitelé čínské vlády, společenských **organizací na ochranu přírody**, výzkumných ústavů společně se zástupci oddělení WWF, specializující se na tygra ussurijského.

*А что было в Индии, где при высокой плотности и низком **уровне жизни** населения хищники, и в первую очередь индийский тигр, ежегодно уносили тысячи человеческих жизней?!*

*А со се dělo v Indii, kde s vysokou hustotou zalidnění a nízkou **životní úrovní** obyvatel šelmy, zejména tygr indický, zabily každý rok více než tisíc lidí?*

*Тигры стали избегать не только людей, но и окрестностей населенных пунктов и даже **таежных избушек**.*

*Кromě rozmístění a počtu tygrů se změnilo také jejich chování. Tygři se začali vyhýbat nejen lidem, ale i okolí jejich osad a **chýší v tajze**.*

Změna slovních druhů

Někdy v procesu překládání může dojít ke změně slovních druhů, aby zněl překlad v daném jazyce přirozeně. Zde máme několik příkladů:

*Координатор программы Амурского филиала WWF России по сохранению биоразнообразия С.В. Арамилев отметил: «Отрадно, что на этот раз в работу семинара были вовлечены люди, которые непосредственно призваны **охранять лес** и животных от браконьеров в Китае.*

*Координátor oddělení WWF (specializované na tygra ussurijského) Ruska pro ochranu biodiverzity S.V. Aramilev řekl: “Je potěšitelné, že tentokrát se do práce na semináři zapojili lidé, kteří jsou bezprostředně vyzváni **k ochraně lesů** a zvířat před pytláky v Číně.*

*Хотя без **преувеличения** следует отметить, что именно с амурским тигром положение наиболее сложное.*

*Аle určitě **небудeme přehánět**, pokud řekneme, že u tygra je situace nejsložitější.*

***Катастрофично** положение с амурским леопардом, который никогда не привлекал такого внимания, как, например, амурский тигр, и исчезал себе потихоньку.*

***Situace je kritická** i u levharta mandžuského, kterému se nikdy nedostalo tolik pozornosti, jako například tygrovi ussurijskému a pomalu začíná vymírat.*

Změna pořádku slov ve větě

В начале 60-х годов, уже после 20-летнего периода охраны, поведение зверей стало меняться.

Chování zvířete se začalo měnit na začátku 60. let, tedy po 20 – letém období jeho ochrany.

Происходило это не одновременно по всему ареалу.

А к тому на území areálu nedocházelo zároveň.

Имеются сведения, нуждающиеся в проверке, о продаже российскими гражданами амурских тигрят для последующего контрабандного вывоза в Китай гражданам КНР.

Existují informace o tom, že ruští občané prodávali mláďata tygra ussurijského Číňanům, kteří je následně pašovali do Číny, ale je třeba je ověřit.

История освоения российского Дальнего Востока показывает, что после появления в пользовании у охотников и промысловиков многозарядного оружия обозначилась реальная угроза уничтожения популяции амурского тигра.

Historie ovládnutí ruského Dálného východu ukazuje, že skutečná hrozba vyhubení populace tygra ussurijského se objevila poté, co lovci začali používat zbraně.

Změna kategorie čísla

Aby v překladu zněla věta přirozeně, bylo nutné v některých případech zaměnit jednotné číslo množným a naopak.

*Благодаря своевременно принятым мерам охраны численность **тигра** увеличилась в 7—10 раз.*

*Зásluhou včas přijatých opatření se počet **tygrů** zvýšil 7 - 10krát.*

*История освоения российского Дальнего Востока показывает, что после появления в пользовании у охотников и промысловиков многозарядного **оружия** обозначилась реальная угроза уничтожения популяции амурского тигра.*

*Historie ovládnutí ruského Dálného východu ukazuje, že skutečná hrozba vyhubení populace tygra ussurijského se objevila poté, co lovci začali používat **zbraně**.*

*По данным Н.А. Байкова, в середине 20-х годов прошлого столетия рыночная цена тигриной шкуры (с зимним мехом) в Китае колебалась от 200 до 300 мекс. долл., причем **мех темной окраски** ценился дороже.*

Podle N. A. Bajkova-se, v polovině 20. let XIX. století se v Číně tržní cena tygří kůže (se zimní kožešinou) pohybovala v rozmezí od 200 do 300 mexických dolarů a kožešiny tmavého zabarvení byly ještě dražší.

Spojení/rozdělení vět

Při této transformaci spojujeme věty do větších větných celků, případně souvětí nebo naopak velké větné celky rozdělujeme na věty jednoduché, př.:

С ростом населения люди расселялись на новые земли и... сталкивались с крупными хищниками. Причем соотношение сил далеко не всегда было в пользу человека.

С ростом populace se lidé usídlovali na nových místech a čelili velkým šelmám, přičemž poměr sil zdaleka ne vždy byl ve prospěch člověka.

Таким образом, вопросу сохранения амурского тигра международное сообщество уделяет самое пристальное внимание. И это не случайно.

Není náhodou, že mezinárodní společenství věnuje velkou pozornost otázce zachování tygra usurijského.

Однако выявленные и пресеченные органами ФСБ России факты контрабанды в Китай живых гималайских медвежат через государственную границу РФ помимо мест таможенного контроля позволяют предположить подобные действия и в отношении живых тигрят.

Existují však případy pašování mláďat medvěda ušatého do Číny přes státní hranici Ruské federace mimo místa celní kontroly, kterým díky včasnému odhalení orgány Federální bezpečnostní služby zabránily. A proto je možné, že se podobné události staly i v případě živých tygřích mláďat.

И дело не только в росте численности или перераспределении населения тигров, их в Тернейском районе по-прежнему примерно а три раза меньше, чем в Лазовском, а в нарастающем изменении мест обитания под воздействием человека.

A nejde jenom o početní růst nebo přerozdělení populace tygrů. V Ternejské oblasti je jich stále přibližně 3x méně než v Lazovské. Jde především o další změny v prostředí, na které má člověk vliv.

Sémantické transformace

Konkretizace

Mezi sémantické transformace patří například konkretizace významu. Slovo, které má v originále široký význam v překladu zkonkretizujeme.

представитель популяции	jedinec
транспорт	hromadná doprava
зверь	tygr

Generalizace

Опракem konkretizace je generalizace. V tomto případě zobecníme konkrétní význam slova.

зимний сезон	zima
многозарядное оружие	zbraň

Antonymický překlad

Antonymický překlad se nachází na pomezí formálních a sémantických transformací. Jde o to, že tvrzení, které je ve výchozím textu kladné, v textu překladu zaměníme tvrzením záporným, smysl však zůstane zachován. Může to být i naopak, př.:

*В результате даже при современной, **невысокой** по сравнению хотя бы с прошлым веком численности все чаще стали возникать конфликтные ситуации между зверем и человеком, что ставит под сомнение саму возможность их сосуществования.*

*Вýsledkem je, že i v případě současného **nízkého** počtu zvířat, v porovnání s minulým stoletím, začaly vznikat konfliktní situace mezi zvířetem a člověkem, což zpochybňuje jejich koexistenci.*

*И хотя численность тигров еще далеко не достигла былого уровня, столкновения с человеком стали неизбежными, так как зверь **оказался уже далеко не в тех условиях**, в которых он жил раньше.*

*А i přesto, že počet tygrů ani zdaleka nedosáhl někdejší úrovně, střety s člověkem byly nevyhnutelné, především proto, že se zvíře **už nenacházelo v takových podmínkách**, v jakých žilo dříve.*

При этом зачастую совершенно упускается из виду, что взаимоотношения между отдельными компонентами в биоценозе регулируются ныне не только законами природы, но и искусственно, при активном вмешательстве со стороны человека.

Navíc často není zohledňováno, že vzájemné vztahy mezi jednotlivými složkami biocenózy jsou regulovány nejen přírodními zákony, ale také uměle ze strany člověka.

*Так, туша годовалого тигренка при живом весе в 3–4 пуда **стоила не 200 долл.**, а только 100.*

*Tím pádem tělo jednoletého tygřího mláděte, které vážilo 3-4 pudy, **nestálo 200 dolarů**, ale jen 100.*

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo přeložení dvou textů na téma ochrana tygra ussurijského v Rusku a následné vytvoření glosáře, abych mohla přiblížit důvody, kvůli kterým se tygr ussurijský vyskytl na pokraji vyhynutí a jak se lidé a organizace na ochranu přírody a zvířat v současné době snaží pomoci k obnovení jeho počtu.

Práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické. První část teoretické části je věnovaná tygrovi obecně, jeho zoologickému zařazení a základním informacím. Poté jsem rozebrala vztah člověka a tygra, a to z důvodu, že člověk je hlavním důvodem, proč se tygr vyskytl na pokraji vyhynutí. Uvádím hned několik příkladů, kdy došlo k neoprávněnému odstřelu tygra. Dále už následují informace o tygrovi ussurijském, který je předmětem překládaných textů. Kromě tygra můžeme v teoretické části najít popisy odborného a publicistického stylu, protože oba překládané texty se nachází na jejich pomezí. Poslední, třetí, teoretickou kapitolu jsem věnovala překladu, obecným informacím o překladu a také jsem uvedla několik jeho definic. Na výše uvedenou kapitolu navazuje kapitola, ve které je překlad klasifikován z několika hledisek, poté už jsem přešla na proces překládání a následují tradiční překladatelské postupy.

V praktické části můžeme najít mnou přeložené texty, které jsem několika slovy charakterizovala, napsala několik slov o autorech a zařadila texty ke stylům, do kterých se řadí na základě uvedených příkladů. Důležitou součástí praktické části je komentář k mé překladatelské práci, především pak úseků, se kterými jsem měla největší problém a jak jsem se s nimi vypořádala. K překladu patří také překladatelské transformace, které jsem hojně využila během své práce. V textech se objevily jak transformace formální, tak i sémantické. Vypsala jsem proto ty nejzajímavější, definovala je a uvedla příklady z překládaných textů. V přílohách je pak možné najít glosář, obsahující nejdůležitější pojmy, které mohou charakterizovat téma textů.

РЕЗЮМЕ

Темой данной бакалаврской работы является перевод научного текста с транслатологическим комментарием и словарем.

Текст работы разделяется на две основные части – первая, теоретическая часть и вторая – практическая часть. Теоретическая часть разделена на три главы. Первая глава включает в себя понятие *тигр*, его характеристику, научную классификацию, отношение между тигром и человеком и характеристики амурского тигра. Вторая глава посвящена стилям в общем, и далее определенным стилям – научному и публицистическому, так как этот текст находится на грани этих стилей. Последняя глава предоставляет собой информацию о переводе, классифицирует его, знакомит читателя с процессом перевода и называет традиционные переводческие процессы. Практическая часть состоит из самого перевода научного текста из области зоологии, из характеристики данного текста и его зачисления к стилю, в котором он написан, из комментария, перечисления, и определения переводческих трансформаций, обоснованных на примерах из текста. Также важным аспектом практической части является русско-чешский словарь, характеризующий данную тему.

Первая глава данной бакалаврской работы касается темы такого животного, как *тигр*. В начале, мы определили его научную классификацию, как например, что его можно зачислить к млекопитающим, хищникам, кошачьим. После классификации мы предоставили характеристику, в которой содержится информация о том, где он обитает, способы его охоты, чем он питается. Мы узнали, что тигр – это одиночка, который охотится ночью, прежде всего, на больших животных, как оленей или буйволов. В настоящее время живут только пять подвидов тигра в лесах и трясинах Индии, Азии, Китая и России. В следующем подразделе мы описали отношение между тигром и человеком. Не секрет, что человек является главным врагом природы и животных, и что он также является причиной того, почему тигр сейчас находится на грани вымирания. Существуют случаи, когда тигр нападал на человека, но в большинстве из них он просто охранял себя или своих детенышей. Переводимый текст содержит информацию об амурском

тигре, и поэтому часть первой главы мы посвятили этому подвиду тигра. Амурский тигр самый большой из кошачьих, он живет в России, около реки Амур, и в Китае. В настоящее время, в дикой природе обитает приблизительно 200-300 амурских тигров.

Вторая глава знакомит нас с функциональными стилями. Функциональный стиль – это стиль, который характерен специфическим отбором слов, словосочетаний, морфологическими и синтаксическими правилами, используемыми только в данной ситуации общения. Мы можем выделить пять функциональных стилей: научный, публицистический, официально-деловой, разговорный и художественный. Однако, например, Виноградов разделил эти стили по их функции на три группы. Первая группа – это функция контакта, характерна для разговорного стиля. Второй функцией является функция сообщения. Этой группе принадлежат научный и официально-деловой стили. Последнюю функцию можно найти у художественного и публицистического стилей – это функция воздействия. В общем, они делятся на книжные стили и разговорный стиль.

Следующие подразделы мы посвятили научному и публицистическому стилям, потому что переводимый нами текст находится на границе этих стилей. В первом абзаце текста научного стиля мы привели его общую характеристику, его черты.

Во втором абзаце читатель может найти информацию об истории научного стиля в общем, а также в Чешской республике и в России. Это самый старый из функциональных стилей. Сначала он был связан с художественным стилем, но после возникновения специальной терминологии, они были постепенно разделены.

Оставшиеся абзацы описывают собственные черты всех типов стилевых форм и тем научного стиля, как например, яркость и точность высказывания, использование терминов, отсутствие эмоционально окрашенных слов. Тексты научного стиля вневременные, это значит, что информация и факты, перечисленные в текстах, всегда актуальны. Научные тексты анонимны, автор не высказывает собственное мнение, потому что научный стиль должен быть объективным. Поэтому в таких текстах никогда не используется

первое лицо единственного числа, а третье лицо единственного числа или первое лицо множественного лица.

Подраздел публицистического стиля имеет ту же самую структуру написания, как и научный стиль. В начале подраздела написано, где мы можем встретиться с публицистическим стилем. Это например газеты, телевидение и радио. Из этого мы сделали вывод, что публицистический стиль существует как в письменной, так и в устной форме. Публицистический стиль характерен сочетанием ранее несочитаемого – элементов научного и официально-делового стилей и разговорного стиля. В текстах публицистического стиля находятся языковые клише, логическая структура, термины, но также эмоционально-окрашенные слова, метафоры, разговорная речь и, прежде всего – мнение автора, и поэтому тексты могут считаться не объективными.

Публицистический стиль существовал вплоть до античной риторики. В России он развивался в 16-ом веке, но большую роль он получил только с появлением первой газеты *Ведомости* в 18-ом веке. В Чешской республике он возник как самостоятельный стиль в половине 20-го века.

В последнем абзаце внимание уделено его отношению с другими стилями. Он имеет очень много тех же самых элементов, как например научный или разговорный стили, все это зависит от стилевой формы. Благодаря глобализации в текстах находятся заимствованные слова из других языков.

В третьей главе определяется основная информация о переводе. Мы назвали несколько определений перевода, что такое перевод вообще. Кроме того мы упомянули о двух значениях перевода. Первое значение перевода – собственно перевод, произведение, которое мы уже перевели. Вторым из них является перевод как процесс переводческой работы, которая включает в себе понимание текста, анализ текста, поиск информации, нужной для перевода текста, решение проблем, возникнувших во время перевода, поправка текста.

Следующий абзац продолжает идею предыдущего абзаца и решает, как правильно переводить текст. Он нам дает информацию о том, что в настоящее время уже не актуально переводить текст буквально, следует

сохранить значение текста, его основные идеи и стиль, в котором он был написан. Мы можем использовать другие языковые средства при переводе текста с исходного языка на язык перевода, если мы сохраним значение. Для этого очень важно хорошее понимание текста, потому что слова в одном языке могут иметь другие значения в другом языке, или могут иметь другое языковое закрепление.

Первый подраздел перевода информирует о существовании нескольких классификаций перевода и перечислит некоторые из них. Одной из этих классификаций, например, является форма речи, которая разделяет перевод на устный и письменный. Это деление зависит от того, если оба текста находятся в письменной и устной форме, или нет. Если исходный текст в письменной форме и текст перевода в устной, это перевод с листа. Существует и обратный перевод, но он используется очень мало. У устного перевода мы можем выделить последовательный и синхронный перевод. При синхронном переводе, переводчик переводит практически одновременно с говорящим, при последовательном – переводит по частям.

Второй абзац приводит следующую возможную классификацию перевода по типу информации, которую содержит текст на перевод: художественный и информационный.

Третий абзац посвящен классификации перевода по мнению Р. Якобсона, российского и американского лингвиста, который определил перевод на три типа на основе отношений между исходным языком и языком перевода. Первый перевод внутри одного языка (внутриязыковый), второй перевод с одного языка на другой (внеязыковый). Последним типом является перевод с естественного языка на искусственный и наоборот (интерсемиотический). В этом абзаце также приведены 4 типа внеязыкового перевода.

Второй подраздел рассматривает процесс перевода. Каждый переводчик имеет какой-то свой собственный процесс, по которому он переводит текст. Существуют процессы, которые могут помочь переводчику в его работе, чтобы перевод являлся более быстрым и эффективным.

Можно описать процесс перевода И. Левога, который имеет 3 фазы, понимание источника, интерпретация источника и его пересоставление.

Составной частью первой фазы является филологическое понимание текста, понимание стилистических факторов текста и понимание художественных единиц источника.

Мы упомянули в последнем абзаце второго подраздела переводческие стратегии, потому что мы их использовали при переводе наших текстов, находящихся в практической части работы. Переводчик сначала анализирует переводимый текст, после того следует перевод и наконец переводчик только поправляет свой перевод, контролирует текст, ищет ошибки и описки.

Последний абзац уделяет внимание традиционным переводческим процессам, которые использовали многие теоретики, как например И. Левый или А. В. Федоров. Существует огромное число методов и стилей перевода, но большинство теоретиков исходило из 7 основных процессов, названных в работе Жан-Поля Винего и Жана Дарбельнега. Мы перечислили и объяснили несколько из них, чтобы читатель хорошо понял, о чем идет речь.

Далее следует практическая часть работы, состоящая из перевода текстов, короткого их описания и познакомление с авторами, подраздела, посвященному главным проблемам перевода. Последний подраздел содержит переводческие трансформации, дополненные примерами из переводимых текстов.

Наша бакалаврская работа содержит также заключение, русское резюме, список литературы и три приложения – исходный текст, который мы переводили и русско-чешский словарь, который содержит лексику, характеризующую переводимый нами текст. Там можно найти также ударения некоторых слов, их род и у глаголов вид.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Česká odborná literatura:

1. ALDERTON, David. *Divoká zvířata*. Praha: Svojtka a Vašut, 1996. Příroda (Svojtka a Vašut). ISBN 80-7180-147-x.
2. BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0020-8.
3. BRIGHT, Michael. *Lidožrouti: fascinující studie zvířat, jejichž kořistí se stal člověk*. Přeložil Eva PERGLEROVÁ, přeložil Martina REJHOVÁ. Praha: Ivo Železný, 2004. ISBN 80-237-3798-8.
4. CLUTTON-BROCK, Juliet. *Kočkovité šelmy*. Praha: Fortuna Print, 1998. Vidět - poznat - vědět (Fortuna Print). ISBN 80-86144-20-8.
5. ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-86642-00-3.
6. FARNDON, John. *Atlas zvířat: podrobný průvodce světem zvířat a jejich přirozeným prostředím*. Přeložil Jaroslava NOVOTNÁ. Praha: Columbus, 2005. ISBN 80-7249-205-5.
7. FEW, Roger a Philip WHITFIELD. *Zvířata*. Praha: Fortuna Print, 2003. Chraňme si svět!. ISBN 80-7321-066-5.
8. HAGEN, Horst. *Savci*. Ilustroval Mario KESSLER. Praha: Knižní klub, c2001. Zoologická encyklopedie. ISBN 80-242-0673-0.
9. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, ed. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-484-x.
10. KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-244-0143-6.

11. KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010. ISBN 978-80-244-2428-6.
12. PILÁTOVÁ, Jindřiška. *Krátká zpráva v současné ruské a české publicistice: jazyk a text*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. Rossica Olomucensia. ISBN 978-80-244-2278-7.
13. VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedenije v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3417-9.
14. VYSLOUŽILOVÁ, Eva a Milena MACHALOVÁ. *Cvičebnice překladu pro rusisty: politika, ekonomika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2854-3.
15. ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. ISBN 80-7067-814-3.

Ruská odborná literatura:

1. BARCHUDAROV, Leonid Stepanovič. *Jazyk i perevod: voprosy obščej i častnoj teorii perevoda*. Moskva: Meždunarodnyje otnošenija, 1975.
2. ROZENTAL', Ditmar El'jaševič. *Praktičeskaja stilistika ruskogo jazyka*. 3. ispravl. i dopol. izd. Moskva: Vysšaja škola, 1974.
3. SVINCOVA, Irina Jur'jevna. *Kul'tura ruskog reči i praktičeskaja stilistika ruskogo jazyka: [sbornik materialov]*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-378-6.

Anglická odborná literatura:

1. ROBINSON, Douglas. *Becoming a translator: an accelerated course*. New York: Routledge, 1997. ISBN 0-415-14861-8.

Lexikografické zdroje:

České

1. HAVRÁNEK, B., K. HORÁLEK a L. V. KOPECKIJ, ed. *Velký rusko-český slovník*. Praha: Československá akademie věd, 1952.

Ruské

1. ЕВГЕНЬЕВА, А. П., РАЗУМНИКОВА, Г. А. *Словарь русского языка*, Москва: Русский язык, 1981.
2. Кузнецов. С. А. *Большой толковый словарь русского языка. Первое издание*: СПб.: Норинт, 1998. — 1536 с. — ISBN 5-7711-0015-3.

Internetové

1. *Akaděmik*. [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://dic.academic.ru>

Elektronické zdroje

České

1. Paroháči, pantokrin a panty. *Planeta* [online]. 15. června 2008 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <http://nase-planeta.blog.cz/0806/parohaci-pantokrin-a-panty>
2. ŠEBESTA, Jan. *Tygři světa*. [online]. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: http://www.sebik.webz.cz/tygr_ussurijsky.htm

Ruské

1. *Rossijskaja tamožennaja akadēmija: Vladivostokskij filial.* [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: http://vfrta.customs.ru/vfrta/index.php?option=com_content&view=article&id=1860&Itemid=2359
2. *Vse pro ochotu: Sajt ob ochotě.* [online]. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://www.proohotu.ru>

Překládaná literatura

1. Amurskij tigr: ochrana i bor'ba s kontrabandoj tigrinyh děřivatov. *Cyberleninka: Naučnaja elektronnaja bibliotěka Kiberleninka* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/v/amurskiy-tigr-ohrana-i-borba-s-kontrabandoy-tigrinyh-derivatov>
2. Amurskij tigr: Problemy ochrany i upravlenija. *Vse pro ochotu: Sajt ob ochotě* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <http://www.proohotu.ru/animals/85-06-amurskiy-tigr-problemy-ohrany-i-upravleniya>

Kartografické zdroje

1. ZWETTLER, Otto. *Atlas světa*. Přeložil Irena RYBOVÁ. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2005, xiv, 346 s. ISBN 8024214512.

ПŘÍЛОHY

Вýchozí texty k překladu

С.Н. ЛЯПУСТИН

Амурский тигр: охрана и борьба с контрабандой тигриных дериватов

Рассматривается исторический аспект браконьерства и контрабанды частей амурского тигра на Дальнем Востоке России, анализируются статистические данные по борьбе с незаконным оборотом дериватов тигра в период с 1998 по 2009 г., устанавливаются факторы, влияющие на сохранение уникального животного.

Ключевые слова: контрабанда, амурский тигр, браконьерство, охрана природы, пресечение незаконного оборота.

По восточному календарю 2010 год — год Тигра, и не случайно он насыщен мероприятиями, посвященными вопросам сохранению этого уникального животного.

В сентябре этого года в Санкт-Петербурге проводится международный саммит по проблемам, связанным с сохранением тигра на Земле. Саммиту предшествовали международные конференции, состоявшиеся в России и в Китае, на которых рассматривались вопросы сохранения амурского тигра.

В марте 2010 г. во Владивостоке состоялась международная научно-практическая конференция «Амурский тигр в Северо-Восточной Азии: проблемы сохранения в XXI веке». Конференция была созвана по инициативе Дальневосточного отделения Российской академии наук (Биолого-почвенный институт и Тихоокеанский институт географии), Всемирного фонда дикой природы (WWF) и Общества сохранения диких животных (WCS). В ее работе приняли участие 109 экспертов из 13 стран мира. Участники конференции особо отметили успехи по сохранению амурского тигра в России, где популяция этого редкого хищника находится

в стабильном состоянии, население региона в целом поддерживает необходимость его сохранения, а проблемы с конфликтными представителями популяции решаются оперативно. На конференции рассмотрели новую национальную Стратегию сохранения амурского тигра в России.

В мае 2010 г. в г. Чанчунь провинции Цзилинь (КНР) состоялась конференция «Планирование проекта по сохранению местообитаний амурского тигра» с участием представителей правительства КНР, общественных природоохранных организаций, научных институтов, а также представителей Амурского филиала WWF. Обсуждались вопросы международного сотрудничества по созданию трансграничной особо охраняемой природной территории на базе российского федерального заказника «Леопардовый» и китайского заповедника «Хунчунь». Большое внимание было уделено проблемам борьбы с браконьерством и нелегальным оборотом тигриных дериватов. Координатор программы Амурского филиала WWF России по сохранению биоразнообразия С.В. Арамилев отметил: «Отрадно, что на этот раз в работу семинара были вовлечены люди, которые непосредственно призваны охранять лес и животных от браконьеров в Китае. Они увидели, что лес в приграничных провинциях КНР, в общем-то, схож с таковым в России, но с одним отличием: наш лес «живой» во всех смыслах этого слова. В нем повсюду ощущается присутствие животных, встречаются многочисленные следы их жизнедеятельности. Нам было важно донести до китайских коллег, что нужно, а главное, возможно восстановить у них на родине численность некоторых копытных, амурского тигра и дальневосточного леопарда».

Таким образом, вопросу сохранения амурского тигра международное сообщество уделяет самое пристальное внимание. И это не случайно. Еще в начале XX в. в дикой природе насчитывалось около 100 тыс. тигров, а к настоящему времени их осталось немногим более трех тысяч, и четыре подвида вымерли. Амурский подвид тигра практически исчез с территории Корейского полуострова, а в Северо-Восточном Китае его насчитывается около 20 особей. Численность амурского тигра в России тоже сократилась до минимума в 30–40 особей к началу 1940-х годов, но благодаря усилиям

государственных, научных и общественных организаций была восстановлена и стабилизирована на уровне 400–500 тигров. Тем не менее результаты проводимых исследований WWF России, Обществом сохранения диких животных, управлениями Росприроднадзора по Приморскому и Хабаровскому краям, Приморскрайохотуправлением, Хабаровсккрайохотуправлением, Дальневосточным отделением Российской академии наук свидетельствуют о тенденции сокращения в последние четыре года поголовья тигров и копытных в России. Предварительные итоги показали, что снижение численности амурских тигров может составлять не менее 15 % от общего количества [9].

История освоения российского Дальнего Востока показывает, что после появления в пользовании у охотников и промысловиков многозарядного оружия обозначилась реальная угроза уничтожения популяции амурского тигра. В конце XIX в. охота на тигра велась повсеместно как русскими переселенцами, так и китайцами, проникавшими в уссурийскую тайгу с целью обогащения. О заготовке и скупке китайцами тигриных дериватов для последующего вывоза в Китай неоднократно сообщал В.К. Арсеньев. В монографии Ю.А. Ливеровского и Б.П. Колесникова «Природа южной половины советского Дальнего Востока» отмечалось, что на китайском рынке всегда пользовались огромным спросом продукты российского дальневосточного охотничьего промысла. Особенно привлекательно было «черное золото» — драгоценный соболий мех, панты (неокостеневшие рога оленей), куница, белка, выдра и др. Тигр и горал продавались целиком и использовались на приготовление различных китайских лекарств. Особенно ценились тигровые усы, сердце и почки [6, с. 18].

В 20–30-е годы прошлого столетия, несмотря на резкое снижение популяции амурского тигра, широко осуществлялся экспорт тигриных туш. Свежедобытые тигры подготавливались к экспорту в соответствии с установленными стандартами. Основной объем добычи тигра производился в осеннезимний период, когда мех был особенно пушист и красив. Добытого зверя не потрошили, а в замороженном виде отправляли на рынок. Для того чтобы сохранить мех, а также когти, усы, глаза и хвост, тушу тигра плотно обматывали крепкой материей в несколько рядов. Очень

ценные и редкие экземпляры зачастую пересылали в деревянных ящиках из массивных досок [5].

По данным Н.А. Байкова, в середине 20-х годов прошлого столетия рыночная цена тигриной шкуры (с зимним мехом) в Китае колебалась от 200 до 300 мекс. долл., причем мех темной окраски ценился дороже. Стоимость туши определялась из расчета от 50 до 75 мекс. долл. за 16 кг (1 пуд) веса. Отдельные части тела при продаже оценивались по-разному. Кроме того, при определении цены играли роль возраст и пол: взрослый тигр-самец стоил дороже, самка и молодой зверь — дешевле. Так, туша годовалого тигренка при живом весе в 3–4 пуда стоила не 200 долл., а только 100. У взрослого самца особенно дорого ценились усы, сердце, кровь, кости, глаза и печень, а также половой орган; из них изготавливали различные лекарственные средства. Так, например, самый ценный волос из усов тигра ценился до 10 мекс. долл.

После Гражданской войны в Амурской области и Приморской губернии добывалось до 25 тигров ежегодно. Все добытые звери скупались китайцами и отправлялись через Чифу и Шанхай на внутренние рынки Китая, главным образом в Пекин и Тяньцзинь [3]. К началу 30-х годов количество ежегодно добываемых тигров уже исчислялось несколькими десятками [4].

В это же время вырос спрос на живых амурских тигров, а так как «единственным местом, где можно было достать живого северного тигра, был Уссурийский край, то сюда и были направлены агенты заинтересованных лиц и учреждений. Большой спрос поднял цену на живого зверя до невероятных размеров. Так, владелец зоологического сада в Гамбурге, Гагенбек, платил за взрослого уссурийского тигра 1000 англ. фунтов, за тигрицу — 500 фунтов, а за тигренка до 1 года — 100 фунтов. Такой спрос и такая цена побудили некоторых промышленников в Южно-Уссурийском крае заняться поимкой живых тигров» [2].

Отлов живых тигров для экспорта просуществовал до 80-х годов прошлого столетия. Особенности их промысла подробно описаны в статье Н. Абрамова «Отлов уссурийских тигров» [1]. В 1957 г. в Приморском крае была организована зоологическая база, осуществлявшая для экспорта отлов

диких животных и пернатой дичи по всему Дальневосточному региону. До занесения амурского тигра в Красную книгу СССР Приморская зообазар главным образом специализировалась на отлове кошачьих: тигров, леопардов, рысей, на которых за рубежом был большой спрос. Это продолжалось вплоть до принятия в 1980 г. закона СССР «Об охране и использовании животного мира» [8]. В 80-е годы опасность уничтожения тигров отошла на задний план, их численность стабилизировалась и, по некоторым оценкам, достигла 500 особей — количества, достаточного для долговременного устойчивого существования. Но, как отметил В.И. Дьяков, «почти сразу появилась другая опасность, и она грозила новым витком борьбы человека с тигром, причем итог в данном случае рассматривался для гигантских кошек как фатальный — уничтожение» [2, с. 5].

Начало 90-х годов было трудным периодом для дальневосточной флоры и фауны. Открытие границ после развала СССР, резкое усиление потока мигрантов из Китая и, одновременно, ослабление таможенного контроля в регионе привели к усилению спроса на ресурсы природы. Особенно остро браконьерский пресс ощутил на себе амурский тигр, самая большая кошка планеты, обитающая только на Дальнем Востоке. Продажа тигриных шкур, костей, усов превратилась в прибыльный бизнес. Чтобы сдержать натиск браконьеров, в феврале 1994 г. Приморским комитетом по охране природы был создан специализированный отдел по охране редких видов животных и растений (специнспекция «Тигр»). Хорошая техническая оснащенность отдела, принципиальность и профессионализм рейнджеров, тесное взаимодействие с УВД, ФСБ, таможней изменили расстановку сил в тайге в пользу полосатого хищника и помогли сбить накал браконьерства в Приморье. Большую помощь специнспекции оказывал Всемирный фонд дикой природы (WWF). Уже спустя год после основания «Тигра» в его составе начали активно работать несколько оперативных патрульных групп. Только в 1994 г. инспекторами «Тигра» было изъято 14 шкур амурского тигра и его скелетов.

С фактами контрабандного вывоза частей тигра в 90-х годах столкнулись сотрудники таможен российского Дальнего Востока. В 1992 г. в ДВТУ поступило первое сообщение о попытке контрабанды на таможенной

границе шкуры амурского тигра, в 1993 г. было обнаружено три, в 1994 г.— еще одна контрабандная шкура тигра. Дериваты, задержанные сотрудниками Восточной, Находкинской и Гродековской таможен, предназначались к вывозу в Японию и Китай. Одновременно в средствах массовой информации появились сообщения об активизации браконьерской охоты на амурского тигра. Браконьерская охота с последующим контрабандным вывозом тигриных дериватов начала оказывать существенное влияние на популяцию амурского тигра. Ю.А. Дарман и П.В. Фоменко, представители Амурского отделения WWF, отмечали: «Экспертные оценки показывают, что уровень гибели тигров от браконьерства в начале 90-х годов XX в. достигал 15–20 % от численности популяции и реально обуславливал ее снижение». Масштабное браконьерство с целью перепродажи для последующего контрабандного вывоза захлестнуло практически весь регион [6, с. 113]. В этих условиях охрана уникального животного стала делом не только дальневосточников, но и всего международного сообщества. С 1997 г. на Дальнем Востоке начала действовать Федеральная целевая программа по сохранению амурского тигра, разработанная в соответствии с постановлением Правительства РФ от 07.08.1995 № 795 [9] и Президентской программой экономического и социального развития Дальнего Востока и Забайкалья на 1996–2005 гг., на основе Стратегии сохранения амурского тигра в России [10]. Среди основных задач программы — пресечение браконьерства, блокирование каналов нелегальной международной торговли тиграми, их частями и дериватами (продуктами переработки). Поэтому программа предусматривала активное участие таможенных органов в проведении мероприятий по усилению контроля над перемещением через таможенную границу амурского тигра и его частей.

10 ноября 1997 г., продолжая работу по выполнению Конвенции о сохранении биологического разнообразия и Конвенции о международной торговле видами дикой фауны и флоры, находящимися под угрозой исчезновения, Правительство РФ совместно с Правительством КНР подписало в Пекине Протокол об охране тигра. Правительства России и Китая — в целях расширения сотрудничества в области охраны тигра,

координации действий по предотвращению исчезновения этого вида, обеспечения выживания и увеличения его численности, — согласились принимать совместные меры по пресечению браконьерства, контрабанды и торговли тигром, любыми частями тела тигра, а также его дериватами. Протоколом было предусмотрено не только проведение совместных информационно-пропагандистских мероприятий с целью пресечения браконьерства, контрабанды и торговли тигром, но и осуществление обмена информацией о принимаемых мерах по пресечению всех видов незаконных действий в отношении тигра, любых частей тела тигра и его дериватов.

Зимой 2004–2005 гг. Управления Росприроднадзора по Приморскому и Хабаровскому краям, Приморскрайохотуправление, Хабаровсккрайохотуправление, ДВО РАН при участии WWF России и Общества сохранения диких животных (WCS) провели учет амурского тигра во всем его ареале обитания. За время учета в Приморском и Хабаровском краях было обследовано более 21 тыс. км маршрутов и зафиксировано свыше 4100 следов тигров. Специалисты собрали информацию за весь зимний сезон и выяснили, что сегодня в природе живет от 334 до 417 взрослых амурских тигров и 97–112 тигрят. Как говорится, ситуация вновь стабилизировалась, однако успокаиваться рано, так как браконьерство и контрабанда частей тигра продолжается.

В 2008–2009 гг. координаторами WWF, ТРАФФИК Европа — Россия и ТРАФФИК Восточная Азия — Китай, совместно с Учебно-методическим центром таможенного обеспечения охраны природы ВФ РТА проводилось исследование деятельности природоохранных и правоохранительных органов на Дальнем Востоке России по выявлению и пресечению преступлений и правонарушений, связанных с незаконным оборотом амурского тигра, его частей и дериватов.

Анализ сведений, предоставляемых пресс-службами правоохранительных и природоохранных органов, а также сообщений, полученных по запросам Амурского филиала WWF, Учебно-методического центра таможенного обеспечения охраны природы ВФ РТА, показал, что в период с 1998 по 2009 г. выявлено и пресечено попыток незаконного перемещения частей тигров

(контрабанда, нарушение таможенных правил): таможенными ДВТУ — 30; подразделениями УФСБ по Приморскому краю — 6; подразделениями МВД по Приморскому краю — 13; сотрудниками Хабаровского крайохотуправления — 2; сотрудниками Приморского крайохотуправления — 3; специнспекцией «Тигр» — 36.

Как показывает опрос местных жителей, основной целью браконьерства на амурского тигра является перепродажа шкур, костей и других дериватов гражданам КНР и Республики Корея для последующего контрабандного вывоза. Попытки незаконного перемещения частей амурского тигра через пункты таможенного контроля неоднократно выявлялись должностными лицами Уссурийской, Биробиджанской, Хасанской и других таможен. 25 сентября 2009 г. в пункте пропуска МАПП «Краскино» в багаже одного из пассажиров автобуса, следовавшего из России в Китай, сотрудники Хасанского таможенного поста обнаружили кости скелета амурского тигра.

В конце октября 2009 г. в пункте пропуска Нижнеленинское Амурзетского таможенного поста в ходе проведения личного досмотра китайского гражданина во внутреннем кармане надетой на нем куртки был обнаружен фрагмент кости амурского тигра.

В последние годы неоднократно выявлялись и пресекались сотрудниками управлений ФСБ попытки контрабанды частей тигра помимо мест таможенного контроля, т. е. непосредственно через государственную границу РФ. Так, например, в 2003 г. сотрудниками погранвойск ФСБ изъяты из незаконного оборота 1 шкура и 1 скелет тигра. В 2004 г. при ликвидации подпольной базы по переработке трепанга в районе пос. Приисковый Приморского края пограничники обнаружили у браконьеров и изъяли шкуру тигра. В августе 2007 г. в районе оз. Ханка в ходе спецоперации, проведенной сотрудниками УФСБ, была предотвращена попытка контрабандного вывоза в Китай шкуры и костей амурского тигра, а также 480 лап медведя, заготовленных браконьерами и нелегально доставленных к российско-китайской границе для последующего контрабандного вывоза помимо мест таможенного контроля. 13 апреля 2010 г. сотрудниками Пограничного управления ФСБ России по Приморскому краю была

пресечена попытка очередного контрабандного вывоза трех шкур тигра на территорию КНР через государственную границу РФ.

Нередки случаи выявления на территории Приморского края органами МВД фактов незаконного оборота частей тигра с целью последующего контрабандного вывоза. Например, 18 сентября 2004 г. сотрудниками Хасанского РОВД в пос. Славянка были изъяты шкуры амурского тигра и рыси депутата Думы Хасанского района Аликова К.; в 2006 г. сотрудниками МВД Михайловского района Приморского края у браконьеров — шкура и кости амурского тигра; 18 января 2007 г. сотрудниками милиции пос. Хороль задержаны 3 шкуры, 2 черепа, 8 лап, 2 комплекта (332 шт.) костей амурского тигра (рис. 1).

В 2006 г. сотрудниками ГУ «Служба по охране животного мира и особо охраняемых природных территорий Хабаровского края» из незаконного оборота изъята 1 шкура амурского тигра.

Имеются сведения, нуждающиеся в проверке, о продаже российскими гражданами амурских тигрят для последующего контрабандного вывоза в Китай гражданами КНР. Так, например, в 2008 г. житель г. Хабаровска, торговавший на центральном рынке краевого центра клыками тигра по 50 долл. США за штуку, утверждал, что он продал тушу убитой им тигрицы и живого тигренка гражданам КНР. Фактов задержания тигрят при попытках их незаконного вывоза за рубеж непосредственно через таможенные посты на российско-китайской границе выявлено не было. Однако выявленные и пресеченные органами ФСБ России факты контрабанды в Китай живых гималайских медвежат через государственную границу РФ помимо мест таможенного контроля позволяют предположить подобные действия и в отношении живых тигрят.

Пик выявления и пресечения незаконного оборота тигриных дериватов приходится на 2002–2004 гг. (рис. 2).

Как показывает практика, на незаконное перемещение тигриных дериватов оказывает влияние открытие «зеленых коридоров» на российской границе. Введение упрощенных форм декларирования привело к увеличению перемещения тигриных дериватов небольшими партиями, отдельными

фрагментами, что требует необходимости введения новых методов таможенного контроля. Применение ИДК и активные действия кинологической службы вынуждают контрабандистов перемещать крупные партии тигриных дериватов помимо мест таможенного контроля.

В последние три года появились новые факторы, влияющие на рост браконьерства на амурского тигра, а именно: — спрос на тигриные шкуры в западной части России, а также в Европе в результате увеличивающегося числа русских граждан, желающих приобрести эксклюзивные товары (5–7 шкур тигра ежегодно вывозятся с Дальнего Востока в запад); — увеличивающийся спрос внутри страны на части тигра, применяемые в традиционной восточной медицине, в том числе на поддельные тигриные дериваты (всевозможные тибетские целители, салоны тибетской, китайской и восточной медицины). Исследования, проведенные Амурским филиалом WWF и Учебно-методическим центром таможенного обеспечения охраны природы ВФ РТА, показывают, что основную угрозу амурскому тигру представляют следующие факторы: — потеря и фрагментация мест обитания в результате рубки леса (легальной и нелегальной), пожаров, строительства дорог;

— уменьшение кормовой базы в результате неустойчивого потребительского использования и браконьерства на копытных;

— браконьерство с целью контрабанды частей, применяемых в традиционной восточной медицине;

— вынужденный отстрел конфликтного тигра, подвергшегося браконьерской охоте.

Таким образом, проблема сохранения популяции амурского тигра продолжает оставаться актуальной и нерешенной. Существование самой северной популяции тигра возможно только при объединении всех государственных и общественных сил, в том числе в борьбе с браконьерством и контрабандой тигриных дериватов.

АМУРСКИЙ ТИГР: ПРОБЛЕМЫ ОХРАНЫ И УПРАВЛЕНИЯ

Мы по праву гордимся успехами в сохранении амурского тигра. Еще каких-то 40—50 лет назад этот подвид находился на грани исчезновения. Благодаря своевременно принятым мерам охраны численность тигра увеличилась в 7—10 раз. За эти годы изменилось не только количество зверей, но и еще очень многое в окружающем их мире, что, в свою очередь, привело к формированию новых форм поведения, в том числе и по отношению к человеку. В результате даже при современной, невысокой по сравнению хотя бы с прошлым веком численности все чаще стали возникать конфликтные ситуации между зверем и человеком, что ставит под сомнение саму возможность их сосуществования. В. Е. Флинт и С. М. Успенский проблему «Человек и крупные хищники: стратегия отношений» рассматривают преимущественно на примерах с белым и бурым медведями, а об амурском тигре упоминают лишь вскользь. Хотя без преувеличения следует отметить, что именно с амурским тигром положение наиболее сложное. С одной стороны, его вместе с белым и бурым медведями можно отнести к крупным хищникам, конфликт с которыми у человека зашел особенно далеко. А с другой — по численности это все еще один из самых редких видов зверей в фауне нашей страны.

С ростом населения люди расселялись на новые земли и... сталкивались с крупными хищниками. Причем соотношение сил далеко не всегда было в пользу человека. Многие зависело от оружия, которым он владел. Конфликт протекал особенно остро, если население занималось животноводством. Достаточно вспомнить хотя бы описания нападений на скот и людей амурских тигров в Уссурийском крае у Н. М. Пржевальского или туранских в тугаях Средней Азии у Б. Карпова. А что было в Индии, где при высокой плотности и низком уровне жизни населения хищники, и в первую очередь индийский тигр, ежегодно уносили тысячи человеческих жизней?! Вывод из этого можно сделать один: человек для хищника может быть добычей. И такое положение кое-где сохранилось до наших дней. Об одном из таких мест, Сундарбане, рассказал А. Чегодаев в № 3 нашего журнала за этот год. Коренные народности Дальнего Востока, жившие охотой и рыбной ловлей, плохо вооруженные, были беспомощны в борьбе с тигром.

С появлением русских поселений, жители которых были хорошо вооружены и не питали суеверного страха перед тигром, властелину тайги была объявлена беспощадная война. В первое время за год добывали по сотне и более тигров, и такое постоянное истребление привело к резкому снижению их численности. В 30—40-х годах XX века в глухих таежных уголках сохранилось всего 20—30 зверей.

Изменились не только распространение и численность тигра, а и поведение зверя. Тигры стали избегать не только людей, но и окрестностей населенных пунктов и даже таежных избушек. Работы Л. Г. Капанова по изучению амурского тигра и аргументированный призыв взять этого зверя под охрану послужили поворотным пунктом в его судьбе. В 1947 г. был запрещен отстрел тигра, а в 1956 г., сроком на 5 лет, и отлов тигрят. Сихотэ-Алинский и Лазовский заповедники стали своеобразными центрами спасения и расселения. поголовье тигров постепенно восстанавливалось.

В начале 60-х годов, уже после 20-летнего периода охраны, поведение зверей стало меняться. Тигры появились вблизи населенных пунктов, их чаще видят, причем даже с транспорта на оживленных магистралях. Зверь снова начал утрачивать страх перед человеком. И хотя численность тигров еще далеко не достигла былого уровня, столкновения с человеком стали неизбежными, так как зверь оказался уже далеко не в тех условиях, в которых он жил раньше.

Происходило это не одновременно по всему ареалу. Если на юге Приморского края, в Лазовском районе, такое поведение стало нормой к началу 70-х годов, то в среднем Сихотэ-Алине, в Тернейском районе, это происходит теперь, а начале 80-х годов. И дело не только в росте численности или перераспределении населения тигров, их в Тернейском районе по-прежнему примерно в три раза меньше, чем в Лазовском, а в нарастающем изменении мест обитания под воздействием человека. Вне специально выделенной, достаточной по площади территории зверь уже не может избежать как прямых, так и косвенных контактов с людьми.

При этом зачастую совершенно упускается из виду, что взаимоотношения между отдельными компонентами в биоценозе регулируются ныне не только

законами природы, но и искусственно, при активном вмешательстве со стороны человека. Часто то, что хорошо для «нетронутой» природы, пытаются распространить и на антропогенный ландшафт. Бывает и наоборот. Отношение к крупным хищникам все чаще сводится к одной из двух взаимоисключающих позиций — поголовному истреблению или абсолютной охране. И то и другое в настоящее время неприемлемо, так как при этом не учитывается мозаичность участков, в разной степени подвергающихся антропогенному воздействию. Для каждого такого участка должно приниматься решение, с максимальной полнотой учитывающее всю специфику антропогенного воздействия на природную среду, степень и характер изменений мест обитания зверя.

На современном этапе особенно важно обеспечить оптимальные условия существования для тигров, тяготеющих к заповедникам, и обеспечить целостность сихотэ-алинской группировки. Очень важно для сохранения тигра увеличить площадь или хотя бы изменить конфигурацию границ Сихотэ-Алинского и Лазовского заповедников таким образом, чтобы на территории каждого заповедника целиком находилось по 2—3 семейных участка тигров.

Будущее — за сетью охраняемых территорий разных категорий, и прежде всего достаточно крупных по площади заповедников. Темпы освоения природных ресурсов Дальнего Востока настолько стремительны, что уже сейчас это стало первоочередной задачей. Нужно срочно выявлять подходящие участки, заранее исключать их из планов промышленного освоения. Даже незначительное промедление при современных темпах промышленного освоения может привести к тому, что «заповедовать» уже будет нечего.

Все это в общем-то не ново, предлагается не первый раз.

Ну а как быть с тигром, да и другими крупными хищниками за пределами охраняемой территории? Прежде всего необходимо принять меры по ликвидации возникающих конфликтных ситуаций между зверем и человеком. Начинать следует с признания реально существующей ситуации и наведения элементарного порядка. Тщательно и своевременно

расследовать все случаи агрессивного поведения зверей и нападения на домашних животных. Зверей, специализирующихся на этом, следует своевременно изымать. Заниматься же этим должны специалисты.

Ущерб от хищников особенно велик там, где мало порядка. И не только потому, что, как показали проверки, на хищников списывают павший скот. Имеют место случаи, когда в отдельных хозяйствах падеж достигает значительных размеров. Причем зачастую павшие животные достаются тем же хищникам, и без всяких хлопот, так как трупы не всегда удосуживаются хотя бы зарыть. Вот и прикармливают хищников на скотомогильниках. Это сейчас превратилось в серьезную проблему. Посещения тиграми свалок в окрестностях поселков Валентин и Терней кончались вынужденными отстрелами зверей.

Проблему крупных хищников невозможно решить без сохранения объектов их питания, прежде всего копытных. Там, где мы хотим иметь высокую плотность населения крупных хищников, нужно обеспечить им достаточную кормовую базу.

Очень хорошо, если бы всем, что касается крупных хищников, и в частности проведением отстрела, занималась специальная группа при Управлении охотничье-промыслового хозяйства. К сожалению, я настоящее время решение столь актуальной проблемы пущено на самотек. Вот наглядный пример. При появлении вблизи населенного пункта зверя, представляющего опасность, после поступления запроса на его отстрел районному охотоведу предлагается вначале организовать отпугивание. Дельная рекомендация, спору нет, но никогда не выполняемая и превратившаяся в формальность. Почему? Да просто никто толком не знает, как это делать. И если исполнители-практики не знают, как осуществить такую простую рекомендацию, то что тогда говорить о методах формирования приемлемых форм поведения зверя?

Несколько слов хотелось бы сказать и о других видах крупных хищников. Хотя конфликт человека с большинством из них не зашел так далеко, как в случае с амурским тигром, белым и бурым медведями, или не существует вовсе, но положение достаточно серьезное из-за низкой численности

большинства из них. В отношении леопарда или снежного барса, конечно, ни о каком регулировании численности и речи быть не может. Другое дело, белогрудый медведь, который, по-моему, а Красной книге оказался по какому-то недоразумению. Катастрофично положение с амурским леопардом, который никогда не привлекал такого внимания, как, например, амурский тигр, и исчезал себе потихоньку. В Красную книгу его внесли, но действенные меры по сохранению приняты не были, и сейчас он находится на грани полного исчезновения. Причем этого зверя мы можем потерять как подвид совершенно безвозвратно, так как для разведения в неволе поголовье не укомплектовано и в зоопарках большинство зверей одного пола. Если не принять экстренных мер, то к следующему выпуску Красной книги наш амурский леопард будет таким же иллюзорным представителем фауны СССР, как туранский тигр или гепард.

Закончить мне хотелось бы выдержкой из рекомендации Всесоюзной научно-технической конференции «Охрана хищных млекопитающих Дальнего Востока» (Владивосток, 25—29 сентября 1982 г.): «Конференция отмечает необходимость постоянного контроля за состоянием популяций крупных хищных млекопитающих и оперативной информации о нем всех заинтересованных организаций и ведомств; объединения усилий специалистов, занимающихся изучением хищных млекопитающих, в рамках общих программ по амурскому леопарду, амурскому тигру и белогрудому медведю; создания рабочей группы по амурскому тигру из представителей всех заинтересованных организаций и ведомств; обратить особое внимание на разработку мер по сглаживанию конфликтных ситуаций между амурским тигром и человеком...»

Все это, хотя и прошло уже почти три года, не потеряло актуальности и на сегодняшний день.

В. Животченко,
член рабочей группы по кошачьим Международного союза охраны природы,
кандидат биологических наук

Rusko-český glosář

антропогенный	antropogenní
барс, -а, м. - снежный	pardál, levhart - irbis (levhart sněžný)
биоценоз, -а, м.	biocenóza
борьба, -ы, ж.	zápas, boj
браконьерство, -а, ср.	pytláctví, pytláčina
ведомство, -а, ср.	úř. rezort, úřad, správa
воздействие, -ия, ср.	vliv, působení; nátlak; účinek
вымереть, вымру, вымрешь, сов.	vymřít, vyhynouti, zaniknouti
горал, -а, м.	goral
дериват, -а, м.	derivát
дичь, -и, ж.	divočina, divoké ptactvo, divoká zvěř
добыча, -и, ж.	1. těžba, dobývání, dolování 2. lov 3. kořist
животноводство, -а, ср.	chov užitkových, hospodářských zvířat, dobytkářství zool. zootechnika
животное, -ого, ср. - дикие животные	živočich, zvíře - divoká zvířata
жизнедеятельность, -и, ж.	životaschopnost, životnost
заказник, -а, м.	přírodní rezervace, hájené místo
заповедник, -а, м.	přírodní rezervace
зверь, -ря, м.	zvíře, šelma fig. netvor, zvíře, bestie, zrůda
зоолог, -а, м.	zoolog
зоология, -ии, ж. jen sg.	zoologie, živočichopis
зоопарк, -а, м.	zoologická zahrada
зоотехник, -а, м.	zootechnik, odborník v chovu zvířat

иссле <u>д</u> ование, -ия, ср.	1. zkoumání, prozkoumání, výzkum; vyšetření 2. pojednání, studie
истре <u>б</u> ление, -ия, ср.	vyhubení; ničení, zničení; vyhlazení
исчезно <u>в</u> ение, -ия, ср.	nepozorované mizení, zmizení, vymizení
к <u>л</u> ык, -а, м.	zool. tesák
ко <u>г</u> оть, -гтя, м.	spár, pařát, dráp, pazour
контра <u>б</u> анда, -ы, ж.	kontraband; podloudnictví, pašeráctví
контра <u>б</u> андный	pašovaný, propašovaný, podloudnický, kontrabandní
к <u>о</u> пытные, -ых, рl.	zool. kopytníci, kopytnatí
кош <u>а</u> чьи, -чьих, рl.	zool. šelmy kočkovité
к <u>р</u> асная к <u>н</u> ига	červená kniha
ле <u>о</u> п <u>а</u> рд, -а, м. - амурский	levhart, leopard, panter - levhart mandžuský
л <u>о</u> вля, -и, ж. - рыбная ловля	lov - rybolov
лю <u>д</u> ое <u>д</u> , -а, м.	lidožrout, lidojed, kanibal
м <u>е</u> д <u>в</u> едь, -я, м. - бурый - б <u>е</u> лый - белогрудый	medvěd - hnědý - lední - ušatý
м <u>е</u> ра, -ы, ж.	opatření
м <u>л</u> екопитающие, -их, рl.	zool. savci
на <u>к</u> ал, -а, м.	1. rozžhavení, žhavení; zápal, zanícení; napětí 2. svit, přisvit
на <u>п</u> адение, -ия, ср.	1. přepadení, napadení, útok 2. sport. útočná řada, útok
на <u>с</u> еление, -ия, ср.	1. obyvatelstvo, obyvatelé 2. osídlování, osídlení
на <u>с</u> еленный пункт	osada

<u>натиск</u> , -а, м.	<ol style="list-style-type: none"> 1. nápor, tlak 2. typ. tlak při tisku, „basa“ 3. psych. úsilí
<u>наука</u> , -ы, ж. - естественные науки	<p>věda</p> <p>přírodní vědy</p>
<u>неволя</u> , -и, ж.	<ol style="list-style-type: none"> 1. slavn. nesvoboda; zast. zajetí, otroctví 2. podřízenost, závislost
<u>незаконный</u>	nezákonný, protizákonný, ilegální
<u>нетронутый</u>	nedotknutý
<u>орган</u> , -а, м.	<ol style="list-style-type: none"> 1. orgán, ústrojí 2. úřad, orgán 3. tech. orgán, ústrojí
<u>отлов</u> , -а, м.	odlov
<u>отловить</u> , -ловлю, -ловишь, сов.	skončiti lov, doloviti, dochytati; naloviti, nachytati
<u>отпугивать</u> , -иваю, -иваешь, несов.	zaplašovati, zaháněti; odstrašovati, odpuzovati
<u>отстрел</u> , -а, м.	spec. odstřel, odstřelování
<u>охота</u> , -ы, ж.	<ol style="list-style-type: none"> 1. hon, lov, lovení, chytání 2. myslivost, chov 3. lovecké příslušenství 4. agron. mysl. říje, doba páření
<u>охотовед</u> , -а, м.	spec. znalec myslivosti
<u>охотоведение</u> , -ия, ср.	spec. myslivost
<u>охотохозяйство</u> , -а, ср.	myslivost
<u>охрана</u> , -ы, ж.	<ol style="list-style-type: none"> 1. ochrana; střežení 2. stráž, strážní oddíl, strážní
<u>перепродажа</u> , -и, ж.	překupnictví, další prodej, odprodej
<u>пернатый</u> <u>пернатая дичь</u>	<p>opeřený, pernatý</p> <p>pernatá zvěř</p>

питание, -ия, ср.	1. výživa, živění 2. stravování, strava 3. spec. zásobování, napájení
поведение, -ия, ср.	způsob života; osobní život; chování; počínání, jednání, postup
подвид, -а, м.	biol. podrod, subspecies, plemeno, odrůda
полосатый	pruhovaný, proužkovaný
потрошить, -шу, -шишь, несов.	vyvrhovati, kuchati, vykuchávati; řezat; vyprazdňovat
правительство, -а, ср.	1. vláda 2. zast. vládnutí, doba vlády, vladaření
пресечение, -ия, ср.	1. zamezování, zamezení, maření 2. lit. zast. caesura, překrývka
присутствие, -ия, ср.	1. přítomnost 2. úř. zast. úřadování, úřední doba 3. zast. státní úřad
промысловик, -а, м.	1. lovec, rybář 2. zaměstnanec těžního průmyslu
ресурс, -а, м. - природные ресурсы	1. zásoby, zdroje 2. kniž. poslední prostředek - přírodní zdroje
рубить, рублю, рубишь, несов.	1. káceti, sekati 2. vysekávati
рыс, -а, м.	rys
самец, -а, м.	samec
самка, -и, ж.	samice
скелет, -а, м.	kostra, kostlivec, skelet, schránka; osnova, náčrt
сосуществование, -ия, ср.	současná existence, koexistence, existování vedle sebe, soužití

сохранение, - ия, ср.	zachovávání, zachování; uchovávání, uchování, udržení
спрос, -а, м.	1. dotazování, dotaz; požadavek 2. poptávka
суеверный	pověřivý
тайга, -и, ж.	tajga
таможня, -и, ж. - таможенный контроль	celnice - celní kontrola
тигр, -а, м. - амурский - туранский	tygr - ussurijský - kaspický - indický
тигренок, -нка, м.	tygře, tygří mládě
тигрица, -ы, ж.	tygřice
туша, -и, ж.	1. zabitě a vykuchané zvíře 2. tučné, vykrmené zvíře
угроза, -ы, ж.	1. hrozba, nebezpečí 2. výhrůžka, hrozba, vyhrožování
уникальный	unikátní, jedinečný
уничтожение, -ия, ср.	ničení, zničení
управление, -ия, ср.	1. řízení, vedení, spravování, správa; dirigování 2. správa 3. tech. řízení 4. ling. rekce, řízenost
установление, -ия, ср.	1. stanovení, určení; zavedení 2. úř. zast. předpis, nařízení
усы, -ов, sg. ус, -а, м.	vousy
учреждение, -ия, ср.	1. založení; zřízení; zavedení 2. úřad, instituce, zařízení 3. kniž. zřízení
фауна, -ы, ж.	fauna, zvířena
флора, -ы, ж.	flóra, rostlinstvo

<u>хищник</u> , - а, м.	dravec pejor. dravec, lupič, kořistník
<u>череп</u> , -а, м.	1. lebka 2. ledový škraloup, led na zmrzlé zemi
<u>шкура</u> , -ы, ж.	1. kůže 2. hov. slupka 3. hov. sušinka, kostra, hubeňour 4. darebák, lump, švihák
<u>экспорт</u> , -а, м.	ekon. export, vývoz